OMGEVINGSVISIE WESTERKWARTIER

- definitief -

Gemeente Westerkwartier

Inhoud

1 Visie 7
1.1 Hoe we willen samenwerken 8
1.2 Onze plek in de regio 9
1.3 Vier integrale ambities – de vier van Westerkwartier 11
1.4 Werken aan Global Goals 29
2 Gebiedskompassen 30
2.1 Inleiding 31
2.2 Gebiedskompas - Dijkenlandschap 32
2.3 Gebiedskompas - Wierdenlandschap 34
2.4 Gebiedskompas – Wegdorpenlandschap 37
2.5 Gebiedskompas – Heide- en veenontginningslandschap 40
2.6 Gebiedskompas –Voorzieningenkernen 42
2.7 Gebiedskompas – Basisdorpen 46
2.8 Gebiedskompas – Woondorpen 50
3 Idee 54
3.1 Stappenplan 55
3.2 Let op! 57
4 Uitvoering en monitoring 58
4.1 Werken in een beleidscyclus 59
4.2 Monitoring van de Omgevingsvisie 59
4.3 Samenhang tussen Omgevingsvisie, Programma's en Omgevingsplan 60
4.4 Samenhang met milieubeginselen 61
4.5 Effecten op het milieu 61
4.6 Samenhang met de Wet voorkeursrecht 62
4.7 Kostenverhaal 62
4.8 Uitvoeringsagenda 63
5 Achtergrond 68
5.1 Het proces 69
5.2 Gebruikte informatie 70
5.3 Relatie met bestaand beleid 71

0 Welkom

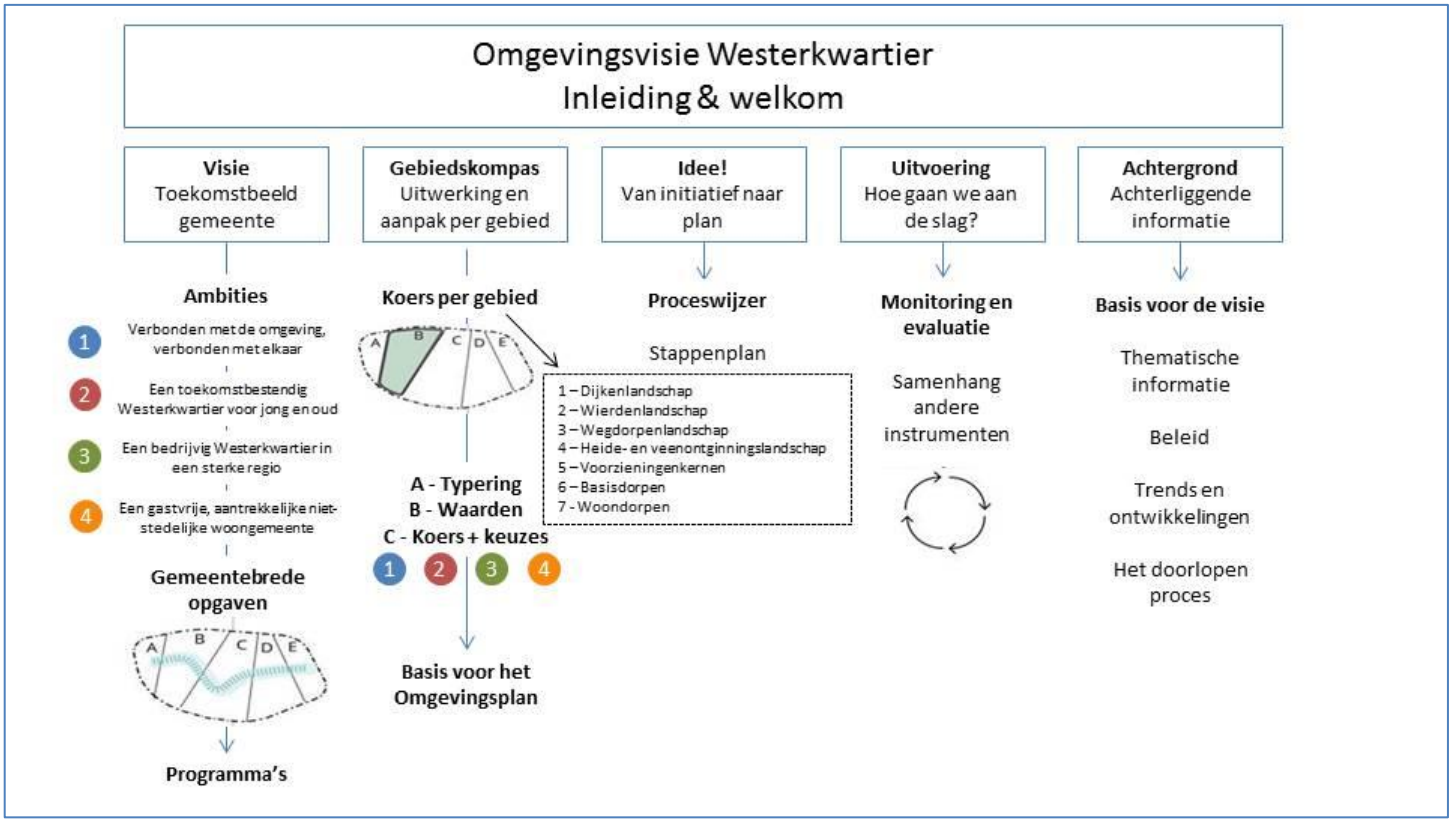
Deze Omgevingsvisie bevat het toekomstbeeld van en voor de gemeente Westerkwartier. We kijken in deze visie ver vooruit en beschrijven onze ambities voor 2040. Daardoor is de visie zo hier en daar nog best abstract.
Maar met alleen ambities richting 2040 zijn we er niet. Om onze ambities te realiseren zijn concrete acties nodig. In deze Omgevingsvisie leest u daarom niet alleen wat onze ambities zijn. U leest ook met welke acties we op korte termijn aan de slag gaan.
Daarbij hebben we ook uw hulp nodig. Uw ideeën en plannen kunnen namelijk bijdragen aan het realiseren van onze ambities. We nodigen u daarom van harte uit om mee te werken aan de ontwikkeling van onze mooie gemeente!

De Omgevingsvisie bestaat uit vijf onderdelen.

1. Het deel 'Visie'. Hier leest u ons toekomstbeeld voor 2040 en de manier waarop we onder de Omgevingswet willen (samen)werken.
2. Het deel 'Gebiedskompassen'. In dit deel leest u onze gemeentebrede ambities en keuzes. Die maken we vervolgens concreet voor negen deelgebieden. Voor elk gebied beschrijven we het karakter, de bijzonderheden en de koers.
3. Het deel 'Idee'. In dit deel leest u wat u kunt doen (en wat wij doen) als u een plan heeft in onze gemeente.
4. Het deel 'Uitvoering en monitoring'. Dit deel geeft u informatie over de zogenaamde beleidscyclus en de manier waarop we de Omgevingsvisie achteraf beoordelen (evalueren) en blijven controleren (monitoren). In dit deel vindt u ook een aantal juridische en milieutechnische zaken.
5. Het deel 'Achtergrond'. Alle informatie die we gebruikten om deze Omgevingsvisie te maken, leest u in dit deel. Daar vindt u ook via welke stappen we tot deze Omgevingsvisie zijn gekomen.

Hieronder is de opzet van de Omgevingsvisie nog eens schematisch weergegeven.

1 Visie

1.1 Hoe we willen samenwerken

We leven in een samenleving waarin initiatieven en ontwikkelingen meer en meer vanuit de samenleving komen. Dit noemen we ook wel de participatiesamenleving. Ook in onze gemeente herkennen we dat. Samen met dorpsbelangen, inwoners, ondernemers, woningcorporaties [d.4], de Gebiedscoöperatie Westerkwartier [ambtshalve 5] en andere overheden zoals Waterschappen en provincie, willen we ideeën realiseren. En als plannen worden ontwikkeld en gerealiseerd, dan heeft dat vaak gevolgen voor de fysieke leefomgeving. Voor ieder idee, plan of project is immers een tastbare plek nodig. In deze Omgevingsvisie zult u vaak de term "fysieke leefomgeving" tegenkomen. Onder fysieke leefomgeving verstaan wij "de omgeving die wij kunnen zien, horen, ruiken of voelen".

Wij willen dat het Westerkwartier een actieve, gastvrije en saamhorige samenleving is, die zich kenmerkt door sociale veerkracht en leefbaarheid. Dit bereiken we door als gemeente, te kiezen voor een faciliterende rol. We kiezen minder vaak voor een rol waarbij wij alleen aan het stuur staan en zelf volledig regie voeren. We bewegen mee met maatschappelijke ontwikkelingen, en trekken graag als partner op met onze inwoners, bedrijven en organisaties. Geen gemeente dus die vooral zelf alles bepaalt, controleert en stuurt, maar een overheid die liefst samenwerkt, meedenkt en meehelpt en daarmee faciliteert. Als gemeente willen we ontwikkelingen faciliteren die aansluiten bij de ambities uit deze Omgevingsvisie. Bij het realiseren van die ambities spelen onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners een belangrijke rol. [d.4]
Daarbij horen ook minder, maar rechtszekere [d.4] regels waar dat kan en het kiezen voor maatwerk. Daarbij gaan we uit van vertrouwen. Vertrouwen dat onze inwoners en bedrijven de goede dingen willen doen met aandacht voor de omgeving in brede zin: zowel de fysieke als sociale omgeving.
En dat is precies wat deze Omgevingsvisie wil uitstralen: minder regels, meer maatwerk. We zullen niet aan situaties ontkomen waarbij we wel degelijk het heft in eigen handen moeten nemen (met het oog op het waarborgen van een gezonde en veilige leefomgeving) [g.17.2] en duidelijk regie voeren, maar samenwerken en verbinden is voor ons de basis.
Vanzelfsprekend houden we onze rol als uitvoerder van wettelijke taken. Het spanningsveld tussen partner zijn en uitvoerder van wettelijke taken, vraagt een andere manier van werken.

1. **Ruimte voor ontwikkeling**
   We bieden ruimte voor ontwikkelingen, maar willen dat onze waarden en kwaliteiten behouden blijven en waar mogelijk worden ontwikkeld en versterkt.

2. **Bodem- en watersysteem**
   Bij nieuwe ontwikkelingen houden wij rekening met de mogelijkheden en beperkingen van het natuurlijk bodem-, en watersysteem.

3. **Gezondheid en veiligheid**
   We zetten in op het bereiken en in stand houden van een gezonde en veilige

fysieke leefomgeving. Gezondheid nemen we daarom vanaf het begin mee in de integrale afweging tussen alle belangen die spelen om een goede fysieke leefomgeving te realiseren. [g.2]
Bij nieuwe ontwikkelingen hebben we aandacht voor veiligheidsaspecten. In het bijzonder hebben we daarbij aandacht voor het landelijk gebied, aangezien daar (logischerwijs) een verminderde bereikbaarheid voor hulpdiensten, een plaatselijk suboptimale bluswatervoorziening en hoge opkomsttijd voor de brandweer aan de orde is. [s.2]

4. **Maatwerk**
   We leggen minder op voorhand vast in regels, maar willen in dialoog komen tot maatwerk. Of andersom: we laten waar mogelijk vrij, en reguleren daar waar nodig.

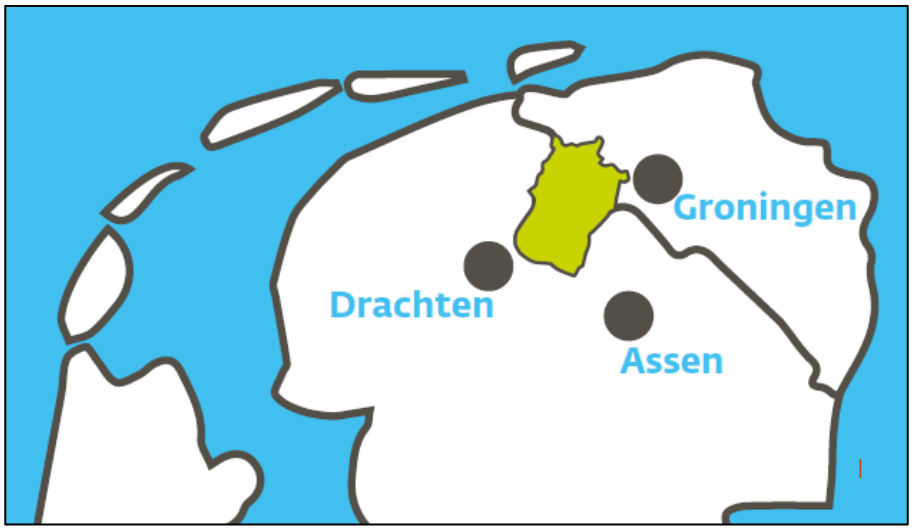
5. **Integraal werken**
   We benaderen de opgaven in de fysieke leefomgeving integraal. Dit betekent dat we altijd op zoek gaan naar mogelijkheden om verschillende kansen te koppelen, zodat de beschikbare ruimte optimaal wordt gebruikt en gewaardeerd [g.17.3].

6. **De Omgevingsvisie: onze visie**
   De Omgevingsvisie beschrijft onze visie. Daar waar de Omgevingsvisie afwijkt van beleid en regels van Rijk en provincie gaan we in overleg op zoek naar ruimte om te experimenteren en pionieren.

7. **Monitoring en evaluatie**
   We onderzoeken óf en hoe de ambities uit deze Omgevingsvisie gerealiseerd worden en sturen bij wanneer dat wenselijk is.

1.2 Onze plek in de regio

De gemeente Westerkwartier is een jonge gemeente in een eeuwenoud gebied. De gemeente ontstond op 1 januari 2019 uit de voormalige gemeenten Grootegast, Leek, Marum, Zuidhorn en een deel van Winsum. In dit gebied wonen ruim 63.000 inwoners. Daarmee is het Westerkwartier de één na grootste gemeente in de provincie Groningen. Ook zijn we één van de grotere gemeenten in Noord-Nederland. Ons grondgebied strekt zich uit van het Reitdiep in het noorden tot de Drentse heide in het zuiden. Van de grens met de Friese wouden in het westen tot de rand van de stad Groningen in het oosten. We zijn daardoor niet alleen onderdeel van de provincie Groningen maar voelen ons ook verbonden met de provincies Fryslân en Drenthe en de verschillende gemeenten die daarin liggen.

Plek in de regio

Het Westerkwartier kenmerkt zich door een unieke combinatie van ligging en karakter. Het Westerkwartier ligt in het hart van Noord-Nederland. De hoofdverkeersassen A7, spoorlijn Groningen-Leeuwarden, het Van Starkenborgh-kanaal en op termijn misschien de Lelylijn, vormen een goede ontsluiting van ons gebied. De nabij gelegen stedelijke regio's als Drachten, Assen, Leeuwarden en Groningen zorgen ervoor dat vanuit ieder deel van onze gemeente de daarbij behorende voorzieningen goed bereikbaar zijn. Daardoor is het Westerkwartier een gemeente waar je goed kan wonen, werken en recreëren. Ons karakter laat zich het best omschrijven aan de hand van ons DNA: we zijn Dichtbij, Nuchter en Ambitieus. Met een bevolking die zich kenmerkt door zelfredzaamheid, openheid, onderling vertrouwen, samenwerking, eigen initiatief, assertiviteit en ondernemerschap en een sterke sociale structuur.

De gemeente Westerkwartier is een plattelandsgemeente met stedelijke ontwikkelkracht. Als plattelandsgemeente behoren we tot de grootste in Nederland met pittoreske pareltjes gelegen in weidse landschappen en groene coulissen, in rust en ruimte. Het landschap is divers en geeft met onderdelen als de Reitdiep-zone en het Nationaal Landschap Middag-Humsterland ruimte aan enerzijds de landbouwsector en anderzijds aan natuur, recreatie en toerisme. Aan de andere kant maken we deel uit van de stedelijke agglomeratie Regio Groningen-Assen met dynamische groeikernen langs de A7 en de spoorlijn Groningen-Leeuwarden. Deze combinatie maakt ons uniek en daarom koesteren we deze twee kenmerkende aspecten van onze gemeente met zorg (Bron: Hier is het Westerkwartier!).

1.3 Vier integrale ambities – de vier van Westerkwartier

Op basis van het doorlopen proces, het Waarden- en Analysedocument en in afstemming met de notitie Strategische Positionering 'Hier is het Westerkwartier' van het gemeentelijk college, zetten wij vier overkoepelende Westerkwartierse, ambities neer:

1. Verbonden met de omgeving, verbonden met elkaar;
2. Een toekomstbestendig Westerkwartier voor jong en oud;
3. Een bedrijvig en innovatief Westerkwartier in een sterke regio;
4. Een gastvrije, aantrekkelijke niet-stedelijke woongemeente.

Deze vier ambities garanderen dat de opgaven in de fysieke leefomgeving integraal worden benaderd en sluiten daarmee aan bij de Omgevingswet.

Bij elk van deze vier ambities maken wij keuzes. Soms strategisch, soms al iets meer gedetailleerd geven deze speerpunten richting en koers aan onze mooie gemeente! Voor een aantal van die keuzes nemen we zelf initiatief en verantwoordelijkheid. Bij andere zoeken we graag de samenwerking met ondernemers en/of onze maatschappelijke partners.

De beschrijving van elk van de vier ambities sluiten we af met een samenvattende kaart. Een verdere onderbouwing van de kaarten kan in de gebiedskompassen worden gevonden [a.1].

1.3.1 Verbonden met de omgeving, verbonden met elkaar

A Omschrijving ambitie

Verbonden met de omgeving

De landschappelijke variatie binnen onze grenzen is enorm. We kennen vier zeer verschillende landschapstypen binnen onze gemeente en dat is bijzonder. De landschapstypen uiten zich onder andere in wierden, kronkelende dijken, onregelmatige verkaveling en vergezichten in het noorden. Houtsingels, heidegebied, landgoederen, strokenverkaveling en lange bebouwingslinten in het zuiden. Er zijn beschermde dorpsgezichten, borgen, kerken, poelen, pingoruïnes en gemalen. De landschappelijke verschillen tussen noord en zuid geven de gemeente veel diversiteit, maar per gebied ook eigen aandachtspunten en uitdagingen. Binnen deze landschappen is de agrarische sector zichtbaar aanwezig voornamelijk als voedselproducent en als voornaamste beheerder van het landelijk gebied.
De kwaliteiten en waarden van elk van die vier landschappen maken de gemeente tot een goede plek om te wonen en te leven, te ondernemen en te bezoeken. Ze vormen onze kracht. Tegelijkertijd is deze kracht kwetsbaar. Er is druk op de schaarse ruimte. En daardoor kunnen waarden en kwaliteiten onder druk komen te staan. We willen de bestaande landschappelijk waarden beschermen en ontwikkelen.

Naast de landschappen onderscheiden we verschillende soorten dorpen op basis van aanwezige voorzieningen en het verzorgingsgebied in onze gemeente. Op basis van onze woonvisie kennen we:

- Voorzieningenkernen;
- Basisdorpen, en
- Woondorpen.

Daarnaast delen we onze dorpen ook in naar dorpstype. Het dorpstype laat zien hoe het dorp is ontstaan en waarom het dorp er uit ziet zoals het er nu uitziet. Kennis van het dorpstype, de (bouw)historie [d.4] en de kenmerken die daar bij horen helpt bij het maken van goede plannen voor onze dorpen. De dorpstypen zijn ontleend aan het document Dorpen in Groningen van Libau.
We onderscheiden de volgende dorpstypen in onze gemeente:

- Dijkdorpen;
- Kruisdorpen;
- Ontginningsdorpen;
- Wegdorpen;
- Wierdedorpen.

Verbonden met elkaar

In de participatiesamenleving nemen inwoners meer regie voor hun leven en omgeving. We zien dat nu bijvoorbeeld al in initiatieven op het gebied van het gezamenlijk onderhouden van groen, het oprichten van energie-coöperaties en he opzetten van educatieve projecten. [d.4] Het is onze ambitie daarbij aan te sluiten door ruimte te bieden aan initiatieven vanuit de samenleving en door inwoners de

ruimte te geven zelf meer verantwoordelijkheid te nemen. We moedigen initiatieven aan die het leven in de dorpen beter, veiliger en mooier maken. Wanneer de regie bij de inwoners ligt, zullen wij stimuleren dat bepaalde groepen niet buitenspel komen te staan.
In dorpen met veel actieve inwoners, zullen eerder initiatieven tot ontwikkeling komen, dan in dorpen met minder actieve inwoners. In dat geval zetten wij in op het structureel betrekken van inwoners, die niet vanzelfsprekend meedoen in de Westerkwartierse samenleving. Zo willen we werken aan een inclusieve samenleving. Aanvullend werken wij ook aan de lokale inclusie-agenda voor het Westerkwartier. [ambtshalve 7]

B Gemeentebrede keuzes

Verbonden met de omgeving

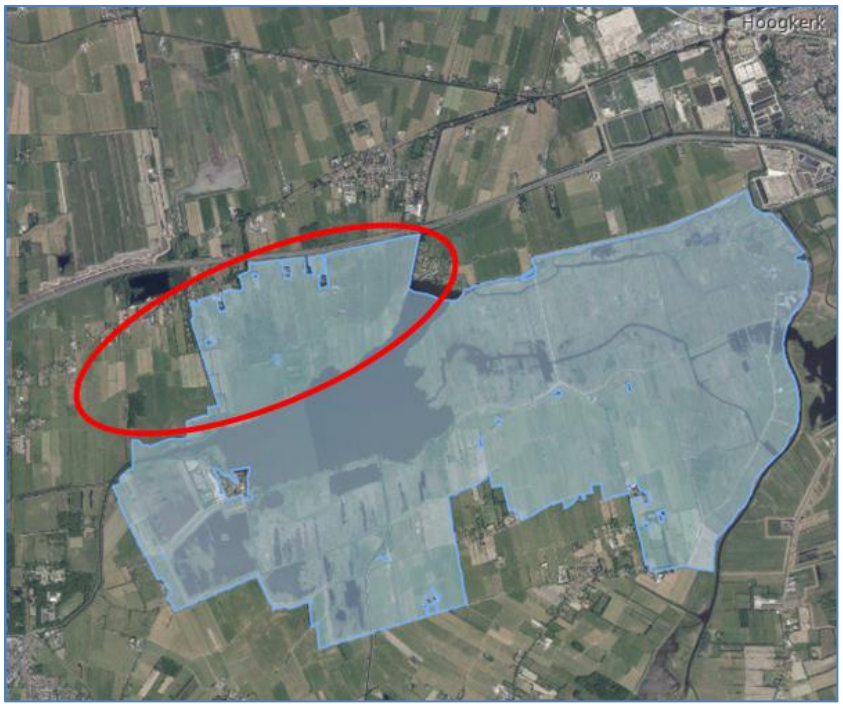
1. Bij alle ontwikkelingen die relatie hebben met de fysieke leefomgeving, vormen de **landschappelijke en cultuurhistorische waarden** het vertrekpunt evenals de mogelijkheden en beperkingen van het natuurlijk bodem- en watersysteem. Dit betekent niet dat onze gemeente 'op slot' gaat. Juist omdat we onze ambities willen realiseren, zijn ontwikkelingen – klein en groter – nodig. Allerlei opgaven (woningbouw, bedrijvigheid, infrastructuur, klimaatadaptatie, energietransitie, etc...) vragen ruimte.
   We willen dat al deze (en andere) ontwikkelingen landschappelijk goed worden ingepast en waar mogelijk een bijdrage leveren aan behoud of versterking van de bestaande kwaliteiten. Mede om die reden vormen de vier landschappen en hun kwaliteiten het fundament onder deze Omgevingsvisie. Ook het natuurlijk bodem- en watersysteem zal medebepalend zijn voor de mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen. Bij locatiekeuzes, inrichting en beheer van gebieden houden we rekening met het natuurlijk systeem om zo in te spelen op de klimaatveranderingen.
2. Trots zijn op onze fraaie landschap vertaalt zich ook in **zorgvuldig en multifunctioneel ruimtegebruik**. Zoals gezegd, verlies aan areaal ten behoeve van verstedelijking kunnen we niet altijd voorkomen. Maar we willen wel areaalverlies waar mogelijk beperken. Dit betekent bijvoorbeeld dat:
   a) we niet direct onze blik buiten de dorpen werpen, maar ook nadrukkelijk zoeken naar mogelijkheden voor binnenstedelijke transformatie en herstructurering;
   b) ingeval van woonuitbreiding is verticaal bouwen wat ons betreft een optie. We kijken daarbij met name naar Leek en Zuidhorn waarbij de huidige maat en schaal van deze kernen enige vorm van hoogbouw kunnen dragen.
   c) Kijken naar meervoudig gebruik van gronden en gebouwen, om op die manier meerdere functies op één plek te bundelen;
   d) We bij woningbouw kijken naar de wijze waarop dit in de historisch gegroeide structuren past. [a.12];
   e) het gewenst gebruik van de ruimte ten behoeve van een veilige en gezonde leefomgeving stimuleren. [g.17.4]
3. We zijn trots op ons landelijk gebied en de diversiteit daarvan. Tijdens de

gesprekken die we gedurende het proces voerden, werden de kwaliteiten van het landelijk gebied vaak genoemd en geroemd. We zetten dan ook in op de bescherming van ons buitengebied. Dat doen we o.a. door op **vrijkomende agrarische locaties** ruimhartig om te gaan met plannen voor wonen, maar ook recreatie, ambachtelijke bedrijvigheid, paardensector, winkels met streekproducten of creatieve beroepen.

4. In het Westerkwartier is veel gaande op het vlak van **natuurontwikkeling**. In verreweg de meeste gevallen gaat het daarbij om een combinatie met bijvoorbeeld waterberging (Zuidelijk Westerkwartier) of agrarische gebruik (Medenertilsterpolder). Voor de toekomst blijven we ons inzetten voor het zoeken naar en benutten van koppelkansen.

   Op deze plaats kan het **Natura 2000-gebied Leekstermeergebied** (hoewel slechts voor een beperkt deel liggend in onze gemeente) niet onbenoemd blijven. Dit Natura 2000-gebieden herbergt bijzondere natuurwaarden, waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden. Met deze waarden en doelstellingen houden we vanzelfsprekend rekening. [e.5.]

   Natuur is echter niet slechts op een beperkt aantal plekken in de gemeente te vinden. Integendeel, natuur is overal te vinden in onze gemeente. We vinden het versterken van biodiversiteit en natuurwaarden in gemeentelijke groenstructuren, cultuurhistorische landschapselementen, (klimaat)bossen en natuurterreinen binnen de gehele gemeente (groen blauwe dooradering) erg belangrijk en maken ons daar sterk voor. We doen dat bijvoorbeeld door het behouden en herstellen van landschapselementen (pingo's, houtsingels). [d.3][e.2]

Ligging Natura 2000-gebied Leekstermeergebied (Bron: www.natura2000.nl) met in rood globaal weergegeven het deel liggend in de gemeente Westerkwartier.

Verbonden met elkaar

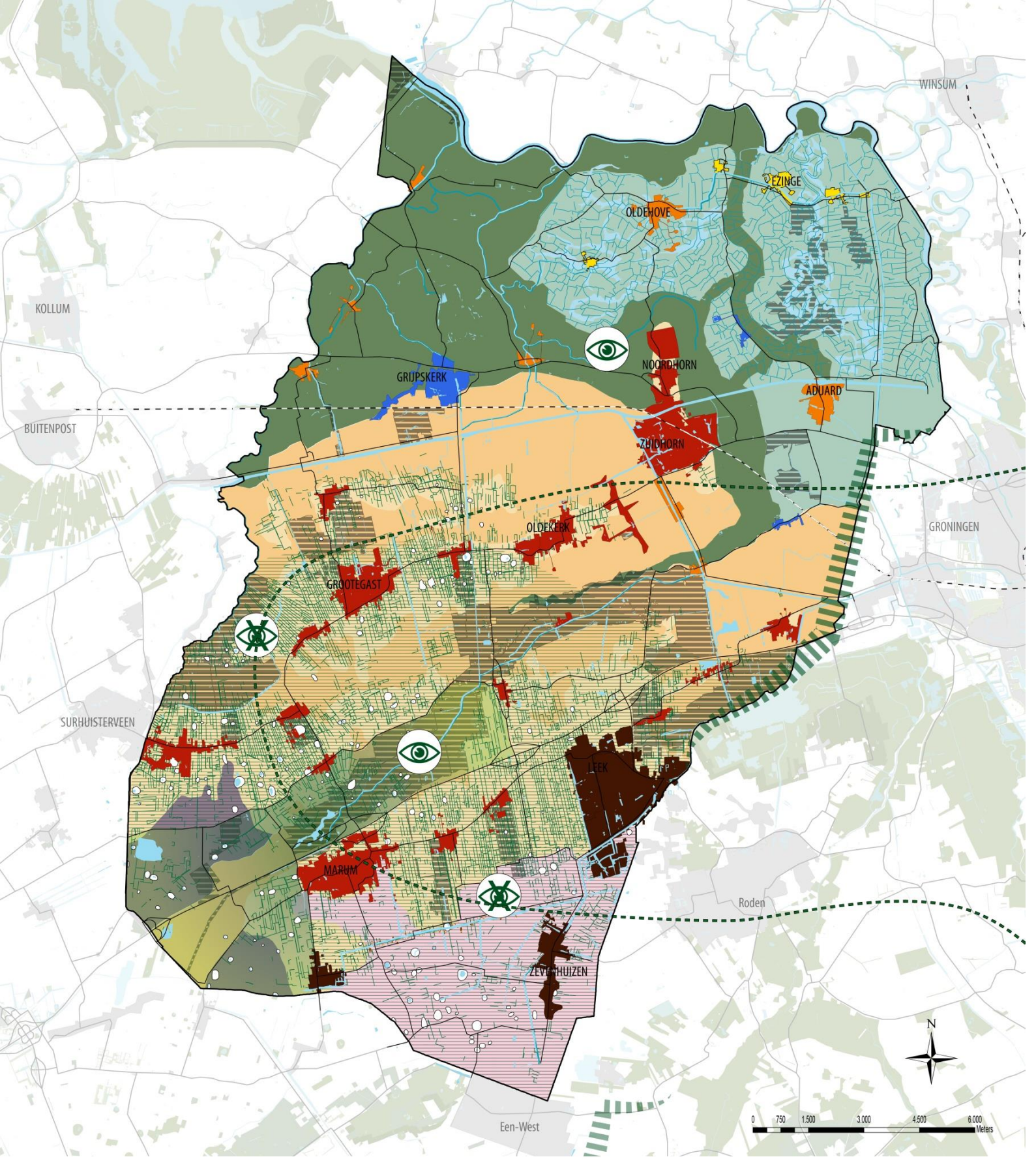
1. We willen dat iedereen meedoet in het Westerkwartier. Hoewel de gedachten daarbij vaak allereerst uitgaan naar (terecht belangrijke) aspecten als een drempelloze **toegankelijkheid van voorzieningen** zoals scholen, het gemeentehuis, bushaltes en zorgvoorzieningen, kijken wij verder. Wij willen ook:
   a. dat er voldoende en passende werkgelegenheid is;
   b. zoveel mogelijk inwoners bij ontwikkelingen in de dorpen actief betrekken;
   c. dat er voldoende mogelijkheden zijn om andere mensen te ontmoeten;
   d. dat er mogelijkheden zijn om tóch te kunnen bewegen, ook als je geen geld voor de sportschool hebt;
   e. dat we een sociaal veilige omgeving creëren, zodat kwetsbare mensen tóch de deur uit durven;
   f. dat woonzorgconcepten van de grond komen, zodat mensen langer thuis kunnen wonen.

   Op deze, en andere, manieren werken we aan een inclusieve Westerkwartierse samenleving.
2. We zetten in op een **volwaardig aanbod aan voorzieningen** op het gebied van cultuur, sport, onderwijs, maatschappelijke ondersteuning. Daarmee bedoelen we dat voor iedere inwoner, van jong tot oud, binnen de gemeente terecht kan voor een compleet pakket aan maatschappelijke voorzieningen. We gaan we voor een uitstekende kwaliteit. Tegelijk zien we dat inwoners van de kleine woondorpen gebruik maken [d.4] van de voorzieningen van nabij gelegen grotere dorpen. Dat in sommige dorpen voorzieningen niet fysiek aanwezig zijn, hoeft daarom geen probleem te zijn. We zullen voorzieningen gaan clusteren in de centrumdorpen. Inzetten op clustering heeft namelijk vaak als resultaat dat een breder pakket aan voorzieningen kan worden behouden. [a.11] Tegelijk gaan we zorgen voor goede verbindingen daar waar wij dat zelf kunnen realiseren en stimuleren daar waar wij zelf geen directe taak hebben. We doen dat bijvoorbeeld door:
   a. Het zorgen voor deelvervoer in de centrale dorpen en de basisdorpen;
   b. Uitbreiding van het aantal deelauto's uit;
   c. Het stimuleren van het onderlinge helpen door inwoners;
   d. Het versterken van de noord-zuidverbindingen door onze gemeente.
3. Passend bij het niet-stedelijke karakter zorgen we ervoor dat in elk van onze 41 dorpen een **ontmoetingsplaats** (in de vorm van bijvoorbeeld een plein, dorpshuis, of multifunctioneel centrum) te vinden is. Een centrale ontmoetingsplaats zien wij voor alle kernen als noodzakelijke voorziening.

   Ook (het behoud) van voorzieningen als detailhandel, horeca en recreatie en toerisme vinden we belangrijk. Omdat het hier gaat om commerciële functies zien we voor onszelf in de eerste plaats een faciliterende rol.
4. We zetten in op een **gezond Westerkwartier**. We benaderen het begrip gezondheid daarbij breed, namelijk vanuit het vermogen van mensen om zoveel mogelijk eigen regie te kunnen voeren (positieve gezondheid). In de

fysieke leefomgeving betekent dit dat we aandacht hebben voor een stimulerende omgeving (groen, natuur en cultuur). Daarbij willen we bij het inrichten van onze leefomgeving proberen mensen te stimuleren om gezonde keuzes te maken. Dat kan bijvoorbeeld door goede mogelijkheden te bieden voor ontmoeten, spelen, sporten, wandelen en fietsen. Bij het maken van nieuwe plannen zullen wij expliciet aandacht besteden aan gezondheid en vragen wij dat ook van onze partners.

5. Wij zien het belang van de bereikbaarheid door **snel internet**. We faciliteren daarom een volledige digitale dekking binnen onze gemeente door glasvezel, draadloze verbindingen [ambtshalve 6] en 5G. We verbeteren daardoor namelijk de mogelijkheden het werken vanuit huis, voor langer zelfstandig wonen en zorg op afstand.
6. Door decentralisatie in verantwoordelijkheden in de **zorg,** wordt de gemeente meer en meer verantwoordelijk voor 'beschermd wonen' (vanaf 2022/2023) en maatschappelijke opvang (vanaf 2026). Wij ondersteunen mensen met een psychische kwetsbaarheid zoveel mogelijk in onze wijken en bieden hiervoor geschikte voorzieningen.

'Verbonden met de omgeving, verbonden met elkaar'

Landschapstypen

- Dijkenlandschap
- Heide-ontginningslandschap
- Veenkoloniaallandschap
- Wegdorpenlandschap met houtsingels
- Wegdorpenlandschap op laagveen
- Wierdenlandschap

Occupatie

- Water
- Spoor
- Infrastructuur

Te behouden kwaliteiten

- Pingoruines
- Karakteristieke waterlopen
- Kolken en drinkpoelen
- Oude meander getijderivieren
- Houtsingels en houtwallen

Typologie dorpen

- Dijkdorp
- Ontginningsdorp
- Kruisdorp
- Wegdorp
- Wierdedorp

- Behouden openheid
- Behouden beslotenheid
- Behoud contrast stad - platteland
- Project Groeningen
- NNN gebied (Natuur Netwerk Nederland)

Gemeente Westerkwartier

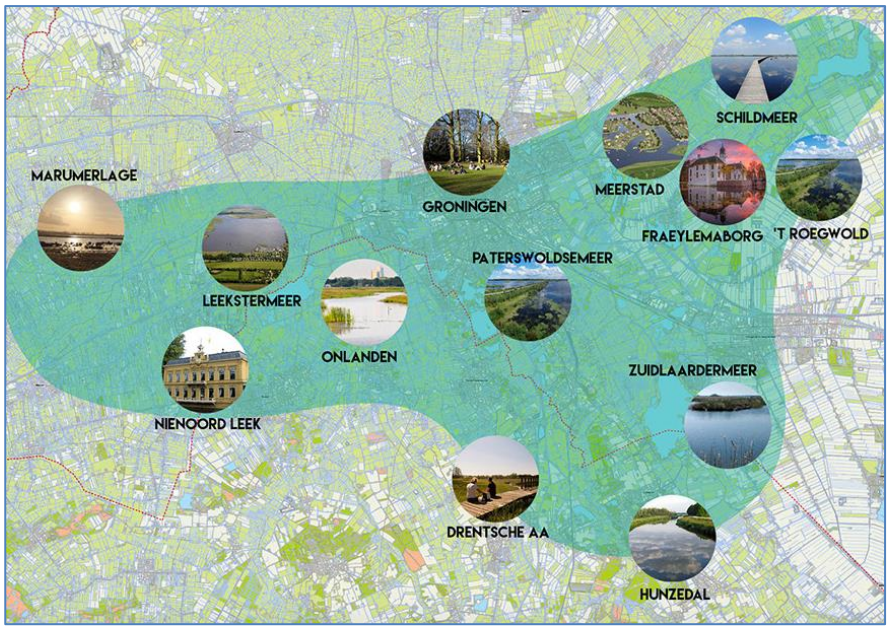
1.3.2 Een toekomstbestendig Westerkwartier voor jong en oud

A Omschrijving ambitie

Deze ambitie kunnen we in één zin samenvatten: we willen een duurzaam Westerkwartier doorgeven aan de generaties na ons.

B Gemeentebrede keuzes

1. De effecten van **klimaatverandering** worden steeds meer zichtbaar: warmte- en neerslagrecords breken voortdurend. Het is belangrijk dat wij ons aanpassen aan de effecten van klimaatverandering. Het project Gebiedsontwikkeling Zuidelijk Westerkwartier speelt in op de veranderende klimaatomstandigheden. Daarbij wordt natuurontwikkeling met de inrichting van waterbergingsgebieden gecombineerd. In groter verband noemen wij het project Groeningen dat wij ondersteunen. Groeningen staat allereest voor de verzameling van vele kleine en grote natuurgebieden, meren en omliggende landschappen ten oosten, zuiden en westen van de stad Groningen. Voor dit gebied zijn 'groene en blauwe doelen' gesteld, waarmee we samen met andere overheden ondernemers en onderwijsinstellingen de eerste klimaatpositieve regio van Nederland willen realiseren. Daarnaast zijn ook thema's als natuur- en landschapsbeleving, 'natuurlijk bewegen', preventieve gezondheid en nieuwe woonconcepten voor onder meer jongeren, een integraal onderdeel van het project Groeningen. [e.6]

Overzicht project Groeningen (bron: www.groeningen.nu)

Als gemeente houden we sowieso rekening bij herinrichting van 'ons' openbaar gebied met klimaatadaptatie door zoveel mogelijk groen aan te leggen, ruimte op te nemen voor waterberging, -infiltratie en –afvoer en te blijven werken aan een gescheiden riool- en hemelwatersysteem. [d.4] Dat

geldt ook bij ontwikkeling op het gebied van woningbouw, energieopwekking en bedrijvigheid [a.9]. Het aanleggen van groen draagt bij verkoeling en het tegenaan van hittestress.

Maar ook een **circulaire waterketen** draagt bij aan het voorkomen van wateroverlast, verbeteren van waterkwaliteit, het vergroten van water-beschikbaarheid in droge periodes en het voorkomen van hittestress. In samenwerking met het Waterschap willen we ons daarom actief blijven inzetten voor het opvangen, zuiveren, opslaan en hergebruiken van water.[c.3.]

Daarnaast zien we voor onszelf ook nadrukkelijk een faciliterende en stimulerende rol, door bijvoorbeeld het geven van voorlichting en het ondersteunen van maatschappelijke initiatieven en initiatieven van andere overheden zoals waterschap en provincie die bijdragen aan een beter klimaat.

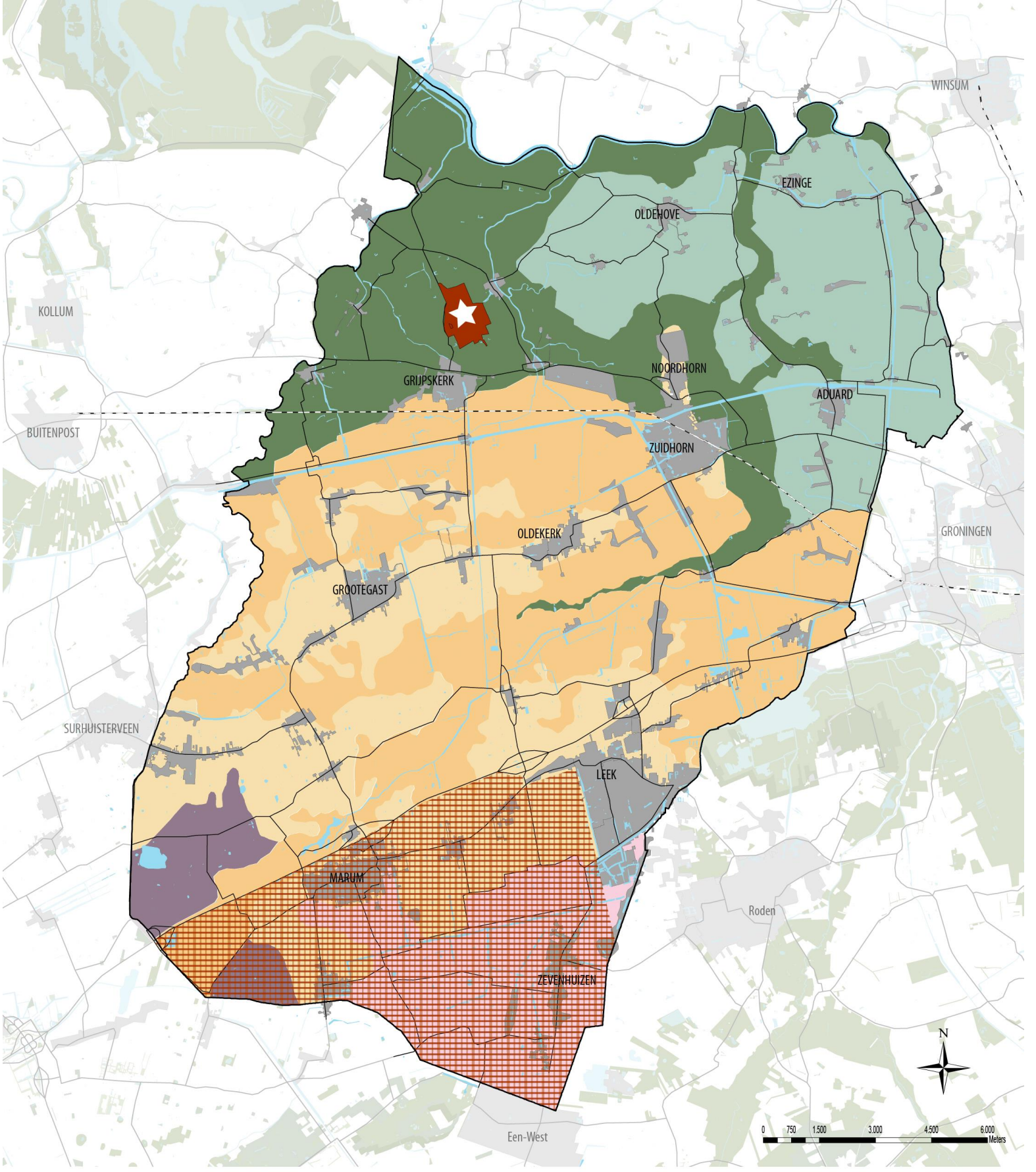
2. We ondersteunen **lokale initiatieven rond verduurzaming**. We zien in een aantal dorpen en gebieden goede ideeën en initiatieven ontstaan en daar zijn we blij mee. Wij denken graag mee. We vinden het belangrijk dat initiatieven passen in de waarden van het gebied en zijn besproken met het dorp/de omwonenden. Ook willen we dat een deel van de financiële opbrengst ten goede komt aan de lokale gemeenschap, lokale ondernemers en/of terreinbeherende organisaties.
3. **Natuurinclusief bouwen** draagt in onze beleving bij aan de kwaliteit van de leefomgeving (waaronder de gezondheid van bewoners, bevordering van sociale contacten, bevordering van toerisme en het tegengaan van hittestress). We zien daarom veel voordelen in natuurinclusief bouwen en zullen dat waar mogelijk stimuleren. [e.2]
4. Met het Voedselakkoord als basis zetten we in op een duurzame en gezonde samenleving in het Westerkwartier. We hebben aandacht voor goed en lokaal geproduceerd voedsel en zorgen daardoor voor meer gezonde jaren voor onze inwoners. Onze ambitie is om vanuit de Westerkwartierse samenleving een **regionale voedselinfrastructuur** te bouwen waardoor ketens worden verkort en verdienmodellen voor producenten worden verbeterd. Via die weg willen we samen met de sector werken aan de **transformatie van de landbouw**. Over 20 jaar zal de agrarische sector er onmiskenbaar anders uitzien dan vandaag de dag. Wij verwachten dat op veel terreinen, en ook op het terrein van de landbouw, door vergaande verduurzaming en innovatieve ontwikkelingen de (milieu)druk op woon- en leefomgeving zal zijn afgenomen. Dit betekent dat er aanpassingen binnen bestaande verdienmodellen nodig zijn en er nieuwe verdienmodellen ontwikkeld zullen moeten worden. Wij verwachten daarbij veel van de innovatiekracht van de sector. Als gemeente willen we de sector daarin ondersteunen en faciliteren. [a.13]

   Begrippen als biodiversiteit, natuurinclusief, precisie en verbetering van voedingswaarde zijn daarbij erg belangrijk. Voor wat betreft de intensieve veehouderijsector zetten we in op bestendiging van al lang geldend beleid: geen nieuwvestiging en geen uitbreiding van dieraantallen bij bestaande

bedrijven. Samen met de landbouwsector zullen we verder zoeken naar mogelijkheden om verschillende bedrijfsstrategieën binnen onze gemeente mogelijk te maken die passen bij de kenmerken van ons gebied. Verder vinden we dat het mes aan twee kanten moet snijden. Via voorlichting maken we onze inwoners (lees: de consument) bewuster van het belang en de waarde van duurzamer geproduceerd voedsel.

We nemen actief deel in het programma Westerkwartier Natuurinclusief, een breed samenwerkingsverband, waarin wordt gewerkt aan versterking van de **biodiversiteit**, het verbeteren van de **ruimtelijke kwaliteiten** en het ontwikkelen van nieuwe kansen voor een **vitale landbouw**.

5. We sluiten aan bij de doelstelling van het Klimaatakkoord om in 2050 een aardgasvrije gebouwde omgeving in het Westerkwartier te hebben. Deze ambitie houdt in dat er tot 2050 27.000 woningen en 2.000 utiliteitsgebouwen verduurzaamd moeten worden. De route hoe wij hiertoe komen staat in de Transitievisie Warmte waar wij aan werken.
6. We faciliteren bij voorkeur modaliteiten die **beweging stimuleren**, zoals lopen, fietsen en het openbaar vervoer. Deze modaliteiten zijn namelijk het minst vervuilend versterken de ontmoetingsfunctie. [g.13]
7. Bij **ontwikkelingen in de ondergrond** houden wij rekening met de verschillende gebruikers van de ondergrond, zoals bijvoorbeeld energie, warmtenetten, riolering en drinkwater. Bij bovengrondse inrichting, zoals bijvoorbeeld bij het plaatsen van bomen, zoeken we naar oplossingen waarbij de temperatuur in het drinkwaterleidingnet niet te hoog oploopt. Bijvoorbeeld door slim gebruik te maken van de schaduw die bomen bieden. Bij de ondergrondse inrichting wordt eveneens rekening gehouden met de drinkwaterinfrastructuur zodat ook ongewenste opwarming van drinkwater in de ondergrond wordt voorkomen. [q.3.1]
8. De energietransitie zal leiden tot ruimtelijke ingrepen met effecten op de omgeving. Dit geldt niet alleen voor windmolens of zonneparken, maar ook voor bijvoorbeeld energie- opslagsystemen en elektrische voertuigen (auto's, scooters, fietsen). Bij ontwikkelingen op het gebied van energietransitie en klimaatadaptatie wegen we **veiligheidsaspecten** daarom integraal mee. [s.4]

‘Een toekomstbestendig Westerkwartier voor jong en oud’

Landschapstypen

- Dijkenlandschap
- Heide-ontginningslandschap
- Veenkoloniaallandschap
- Wegdorpenlandschap met houtsingels
- Wegdorpenlandschap op laagveen
- Wierdenlandschap

Gebouwde omgeving

- Plaatsen
- Water
- Spoor
- Infrastructuur

- Transformatiegebied opwek duurzame energie
- Potentiële locatie grootschalige opwek duurzame energie
- Zoekgebied bosaanplant voor productie en voedsel

Gemeente Westerkwartier

1.3.3 Een bedrijvig en innovatief Westerkwartier in een sterke regio

A Omschrijving ambitie

We zetten in op het behouden van werkgelegenheid en het aantrekken van nieuwe werkgelegenheid. Daarbij bieden we ruimte aan innovatie en behouden we een goed ondernemersklimaat. Ondernemers krijgen de ruimte om (duurzaam) te ondernemen, onder meer door het ontwikkelen van toekomstbestendige werklocaties. Daar waar zich kansen voordoen op het gebied van transformatie en herbestemming, zullen we deze benutten.
We willen dat het Westerkwartier uitgroeit tot dé plek waar ideeën tot leven komen. Het is onze ambitie een broedplaats te zijn voor innovatie, experimenteren en leren. Een broedplaats waar de hele regio van profiteert.

De meeste Westerkwartierse opgaven houden zich niet aan gemeentegrenzen, maar vinden plaats in een zich snel ontwikkelende regio. Als gemeente nemen we actief deel in de Regio Groningen-Assen. Hier komen de verstedelijkingsopgaven en mobiliteitsvraagstukken bij elkaar en is inzet daarop het hardst nodig. Regionaal samenwerken aan kansen en dilemma's is en blijft daarom noodzakelijk. Op die manier willen we bijdragen aan een sterke regio.

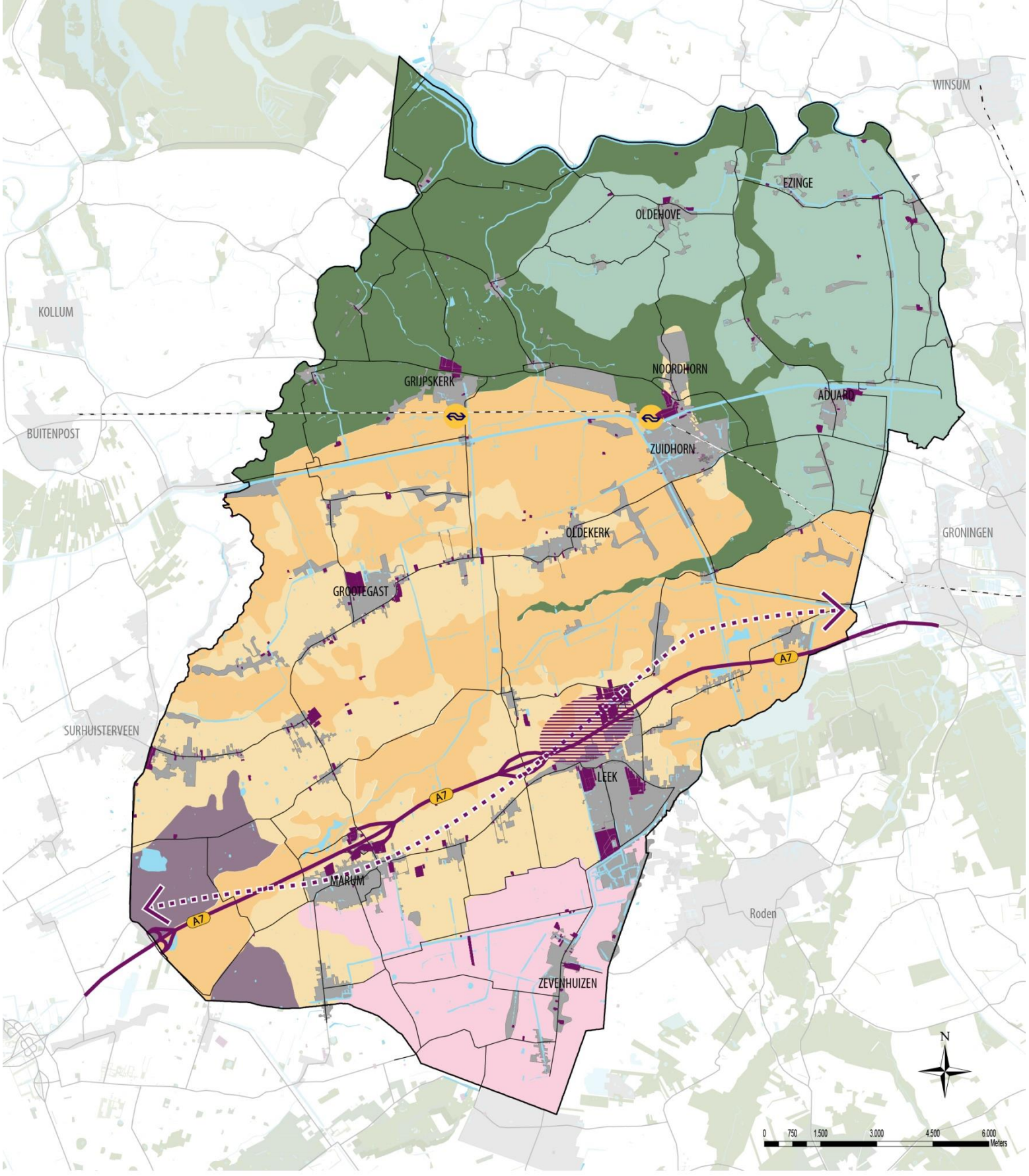
B Gemeentebrede keuzes

1. We zetten in op het realiseren van een **circulaire economie**. Als gemeente leggen we daarbij de nadruk op het klimaatbewust omgaan met grondstoffen, afval en afvalverwerking en op de circulaire inrichting van productieprocessen.
2. Onze lokale economie draagt bij aan een fijn woon- en werkklimaat. **Ondernemerschap en bedrijvigheid** in onze gemeente willen we dan ook behouden en versterken. We doen dat door een faciliterende houding en passende regelgeving. Concreet betekent dit dat we vestigingsmogelijkheden bieden voor lokale bedrijven. Maar ook bieden we ruimte voor bedrijven van elders, die passen bij de Westerkwartierse maat en schaal. Daaronder verstaan we in ieder geval het volgende:
    a. We stimuleren de komst van duurzame bedrijven, waardoor we een koppeling leggen met onze ambities op het gebied van het werken aan een circulaire economie en de ontwikkeling van innovatiewerkplaatsen. [e.10]
    b. We denken daarbij aan bedrijven die zoveel mogelijke zelf zorgen voor hun energieopwekking. [d.4]
    c. Ook stimuleren we dat bedrijven in brede zin aandacht hebben voor hun omgeving. Concreet kan gedacht worden aan aandacht voor ontwerp en architectuur, landschappelijke inkleding en het delen van de opgewekte energie met de omgeving. [d.4]
    d. De komst van bedrijven met een onevenredige negatieve impact op het milieu en ons [a.3] landschap sluiten we op voorhand uit. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om grote ruimtevragers zoals datacenters, grote raamloze distributiecentra en bedrijven van een milieucategorie 4 of

hoger; deze passen niet bij de maat en schaal van ons landschap en stedelijke structuur [a.3].

3. We kijken over de grenzen van de verschillende sectoren heen en stimuleren **samenwerking tussen sectoren**. We ontwikkelen innovatiewerkplaatsen waar voorschools, basis-, middelbaar- en hoger onderwijs, ondernemers, andere maatschappelijke instellingen en overheid elkaar treffen en samenwerken.
4. We ontwikkelen het Westerkwartier (verder) tot één van de twee hippische hubs in Nederland. Als één van de nieuwe economische dragers die kan bijdragen aan de leefbaarheid van het platteland zetten wij in op WesterKwartier PaardenKwartier. Daarbij bieden wij de **hippische sport** en paardenhouderij een brede basis voor de regio en daarbuiten. Ook hier vindt samenwerking plaats tussen ondernemers, onderwijs en onderzoek, omgeving en overheid, wat zich onder andere uit in een hippisch kennis- en opleidingscentrum.

‘Een bedrijvig Westerkwartier in een sterke regio’

Ondergrond: landschapstypen

- Dijkenlandschap
- Heide-ontginningslandschap
- Veenkoloniaallandschap
- Wegdorpenlandschap met houtsingels
- Wegdorpenlandschap op laagveen
- Wierdenlandschap

Ondergrond: gebouwde omgeving

- Plaatsen
- Bedrijventerreinen
- Water
- Spoor
- Infrastructuur
- Bedrijvigheid

- A7 economische groeizone
- Zoekgebied realisatie Lelylijn

Gemeente Westerkwartier

1.3.4 Een gastvrije, aantrekkelijke niet-stedelijke woongemeente

A Omschrijving ambitie

Binnen Noord-Nederland willen we als gemeente een prominente plek innemen. De centrale ligging, het diverse aanbod van woonmilieus en ons gevarieerde landschap lenen zich daarvoor. We willen ons ontwikkelen tot de meest aantrekkelijke niet-stedelijke woongemeente van Noord-Nederland. De relatieve kleinschaligheid te midden van de grote verstedelijkte gebieden van Groningen, Drachten, Assen en Leeuwarden geven onze gemeente haar charme. Dat willen we behouden en nog meer benutten. Wij zien onze gemeente als hét alternatief voor wonen buiten de stad in het Noorden. In onze gemeente mag je de nabijheid van de stad ervaren, maar nooit het gevoel hebben in de stad te zijn. Wij zetten dan ook in op het behoud van een duidelijk contrast tussen stad en platteland in het overgangsgebied tussen de gemeente Westerkwartier en de gemeente Groningen. [i.5]
We zetten in op een divers woningaanbod, afgestemd op doelgroep en behoefte. Die behoefte kan zowel van binnen als buiten de gemeente komen. Door het mogelijk maken van vernieuwende en innovatieve woonvormen willen we jongeren langer binden aan onze gemeente.

De natuur en het landschap zijn gevarieerd en bieden daarmee een plek waar het goed verblijven is voor recreanten en toeristen. We willen dat nog meer toeristen en dagjesmensen ons weten te vinden, zich welkom voelen en binnen onze grenzen tot rust komen. We ademen een sfeer van saamhorigheid, gemoedelijkheid en rust; dat willen we vasthouden.

B Gemeentebrede keuzes

1. We bieden voor iedere inwoner (zowel vanuit het Westerkwartier als van daarbuiten) **een passende woning**. Omdat we een niet-stedelijke woongemeente zijn met grote landschappelijke kwaliteiten, kiezen we niet voor een ongebreidelde groei qua woningbouw. We willen onze verantwoordelijkheid nemen in het voorzien in de regionale en landelijke huisvestingsvraag, maar wel passend in het landschappelijke raamwerk. De draagkracht van het landschap willen we leidend laten zijn. Daarbij maken wij onze grote uitbreidingslocaties Oostindie in Leek en Oostergast in Zuidhorn eerst af. Voor nieuwe ontwikkellocaties kijken we eerst vooral naar mogelijkheden om binnen de bestaande dorpen te bouwen door intensiveren en herstructureren van bestaand bebouwd gebied. Voor al onze dorpen zullen we dan ook een woonplan [amtbshalve 4] opstellen. Deze opgave vloeit voort uit onze actuele woonvisie.
2. Als het gaat om 'een passende woning voor iedereen' hebben we extra aandacht voor woonwensen van **specifiek doelgroepen** zoals jongere, ouderen en inwoners met een zorgbehoefte. Daarvoor investeren we in nieuwbouw, herstructurering en renovatie en zijn we bereid een bijdrage te leveren aan de beoogde extra woningbouw in het Noorden. Aandachtspunten daarbij zijn levensloopbestendigheid [g.17.7]

verduurzaming, bijvoorbeeld door isolatie, en groen gas, en de betaalbaarheid voor inwoners die het niet breed hebben.

3. We zien steeds meer vraag naar **vernieuwende woonconcepten**, al dan niet in combinatie met zorg. Voor dergelijke concepten bieden we ruimte om te experimenteren en bij succes te bestendigen. Innovatieve woon-zorg-combinaties voor onze oudere inwoners zullen we faciliteren. Ook Tiny Houses en/of off-grid-woningen zien we hierbij als interessante optie.
4. Bij een aantrekkelijke woongemeente, hoort ook een aantrekkelijke leefomgeving. Kijkend naar de cijfers (zie Waarden- en Analysedocument voor nadere details) staat onze fysieke leefomgeving er relatief goed voor. De luchtkwaliteit voldoet aan de norm. De lichtemissie in het Westerkwartier is laag; de gemeente is ten opzichte van de rest van Nederland echt donker. Ook de geluidsbelasting aan de gevel van woningen is lager dan het landelijke gemiddelde. Kortom, we staan er goed voor. En dat willen we graag zo houden. We zien er daarom op toe dat nieuwe initiatieven **geen negatieve effecten hebben op onze leefomgeving**. De milieukwaliteitseisen die door het Rijk zijn vastgesteld, vormen voor ons het minimale niveau. Waar mogelijk verbeteren we de milieukwaliteit. Bij geconstateerde overschrijdingen van wettelijke normen zullen we handhavend optreden.

   Natuurlijk zijn er ook aandachtspunten in de fysieke leefomgeving. Zo kan bijvoorbeeld de stikstofproblematiek worden genoemd, maar ook het behouden en herstellen van biodiversiteit.
5. De gevolgen van de **gaswinning** raken onze gemeente. We zijn tegen de winning van het gas dat nog aanwezig is in/onder de gasopslaglocatie Grijpskerk. Eventuele ombouw van deze gasopslaglocatie van naar opslag van laagcalorisch gas kan wat ons betreft alleen als dit aantoonbaar veilig gebeurt. Ook dient daarbij de omgekeerde bewijslast van toepassing te zijn. Ook zijn wij mening dat de gaswinning uit de kleine velden in onze gemeente moet stoppen mede gelet op de aardbevingen die hierdoor veroorzaakt (kunnen) worden. [m.6] [u.8] [9.5]

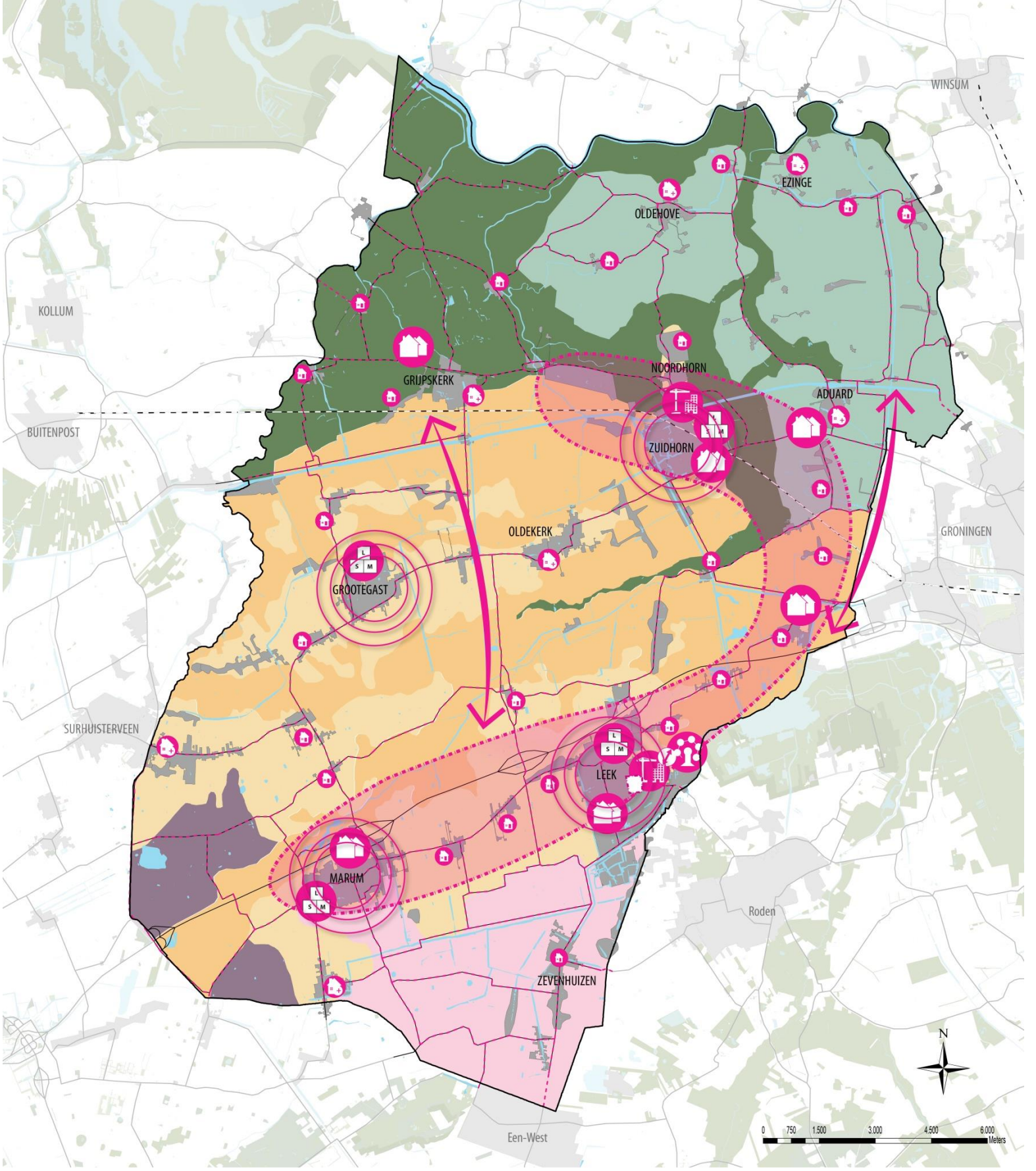
   We maken ons bij dit alles sterk voor een goede schadeafhandeling en het behoud van waardevol erfgoed. We blijven ons inspannen om te komen tot een goede verdeling tussen lasten en lusten.
6. Ook de **gasopslag** en de gevolgen daarvan spelen in het Westerkwartier een rol. Naast de NAM-locatie Grijpskerk hebben we ook nadrukkelijk oog voor Zevenhuizen e.o. die te maken hebben met de effecten van de gasopslag bij Norg. Met betrekking tot de NAM-locatie Grijpskerk starten we een gebiedstraject, waar de verdeling van de lasten en de lusten een belangrijk onderwerp zal zijn.
7. Steden als Groningen, Drachten en Leeuwarden zijn met het **openbaar vervoer** goed tot zeer goed bereikbaar. Ook de grotere kernen binnen onze gemeente zijn ontsloten via buslijnen. Daarbuiten is het lastiger om met het openbaar vervoer te reizen. Als gemeente hebben we slechts zeer beperkt invloed op bestaande en nieuwe buslijnen. Waar mogelijk maken we ons sterk voor verbeteringen en nieuwe bestemmingen. Daarnaast zetten we in

op een **onderzoek naar deelmobiliteit**.

Ook steunen wij de komst van de Lelylijn, mits deze een aantoonbare meerwaarde heeft voor de noordelijke economie en bijdraagt aan een algehele verbetering van het woon- en leefklimaat van het noorden, maar ook van het Westerkwartier.

8. Wat betreft **recreatie en toerisme** maakt de recente 'Visie recreatie en toerisme Westerkwartier' duidelijk dat groei en ontwikkeling van de sector mogelijk is. Onze waarden en kwaliteiten bieden op elke plek in de gemeenten kansen voor ontwikkeling. We gaan, samen met ondernemers en stakeholders, aan de slag met de aanbevelingen uit onze 'Visie recreatie en toerisme'. Concreet maken we werk van onderstaande speerpunten:
   a. Profilering & informatievoorziening op orde brengen;
   b. Samenwerken & samenhang: parels rijgen;
   c. Aantrekkelijk en beleefbaar aanbod;
   d. Kennisdeling & professionaliseren.

‘Een gastvrije, aantrekkelijke niet-stedelijke woongemeente’

Ondergrond: landschapstypen

- Dijkenlandschap
- Heide-ontginningslandschap
- Veenkoloniaallandschap
- Wegdorpenlandschap met houtsingels
- Wegdorpenlandschap op laagveen
- Wierdenlandschap

Ondergrond: gebouwde omgeving

- Plaatsen
- Water
- Spoor
- Infrastructuur

- Accent woningbouwopgave
- Verticaal bouwen
- Versterken fysieke verbindingen
- Versterken noord-zuid verbindingen
- Ontwikkeling via bereikbaarheidsassen
- Versterken relatie tussen voorzieningenkernen
- Transformatie Industriepark Leek

- Voorzieningendorp
- Basisdorp
- Woondorp
- Versterken recreatief aanbod Nienoord
- Versterken verbinding Nienoord en centrum Leek

Gemeente Westerkwartier

1.4 Werken aan Global Goals

In 2015 heeft de Verenigde Naties zeventien Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen vastgesteld, die zijn geadopteerd door alle lidstaten en een belangrijke gezamenlijke agenda vormen. Ook de Nederlandse regering heeft zich verbonden aan de Global Goals. De inzet van gemeenten is nodig om de doelen te realiseren, omdat deze raken aan belangrijke opgaven voor lokale overheden zoals het terugdringen van ongelijkheid, maatschappelijke integratie, duurzame productie en consumptie, een leefbare en veilige leefomgeving en kwalitatief en participatief bestuur. Westerkwartier handelt hier in de praktijk naar. Ook wij willen namelijk graag bijdragen aan een rechtvaardige, veilige en welvarende wereld. Daarnaast vinden we de Global Goals een heldere en bruikbare leidraad voor het ontwikkeling van beleid.

Op nagenoeg alle beleidsterreinen die door de Global Goals worden omvat staat de gemeente Westerkwartier voor opgaven. Via het uitvoeren van de Omgevingsvisie wil de gemeente bijvoorbeeld werken aan een goede gezondheid (GG3), betaalbare en duurzame energie (GG7), economische groei (GG 8), verantwoorde productie en consumptie (GG 12) klimaatactie (GG 13),veiligheid en sterke publieke diensten (GG 16). Kortom, we zien een heldere verbinding tussen de Global Goals en onze eigen strategische doelstellingen.

2 Gebiedskompassen

2.1 Inleiding

In hoofdstuk 1 beschreven we de keuzes die voor de hele gemeente gelden. We maken echter ook keuzes die uitsluitend voor bepaalde gebieden gelden. In dit tweede hoofdstuk richten we ons op de gebieden en beschrijven we onze gebiedsgerichte keuzes. Dit doen we aan de hand van het zogenaamde Gebiedskompas(sen).

Voor de begrenzing van de gebiedskompassen volgen we de herkenbare landschappelijke indeling van onze gemeente. Dit sluit namelijk het beste aan bij ons centrale uitgangspunt om de landschappelijke waarden en kwaliteiten leidend te laten zijn bij nieuwe ontwikkelingen. De eerste vier gebiedskompassen van deze Omgevingsvisie, worden dan de ook gevormd door de vier landschapstypen die onze gemeente rijk is. Dat zijn het dijkenlandschap, het wierdenlandschap, het wegdorpenlandschap en het heide- en veenontginningslandschap.
Daarnaast zijn er de kernen. Onze gemeente telt er maar liefst 41. In de Woonvisie zijn de dorpen onderverdeeld in 3 typen: de voorzieningenkernen, de basisdorpen en de woondorpen. In deze Omgevingsvisie hanteren we die indeling als het gaat om de koers voor de verschillende kernen.
Daarmee komen we in totaal op zeven gebiedskompassen: de vier landschappen en de drie verschillende typen kernen.

Bij de gebiedskompassen komen vindt u de volgende onderwerpen:

1. een korte typering van het gebied.
2. Vanuit de gebiedstypering een beschrijving van de voornaamste waarden. Deze waarden vormen een belangrijke basis voor de afweging, toetsing en begeleiding van nieuwe ontwikkelingen. De beschrijving onder 1 en 2 is overgenomen uit van de 'Ruimtelijke verkenning RES opgave' (Libau, 2019) en de vanuit de enquête verkregen input.
3. Een beschrijving van de koers en keuzes voor het gebied.

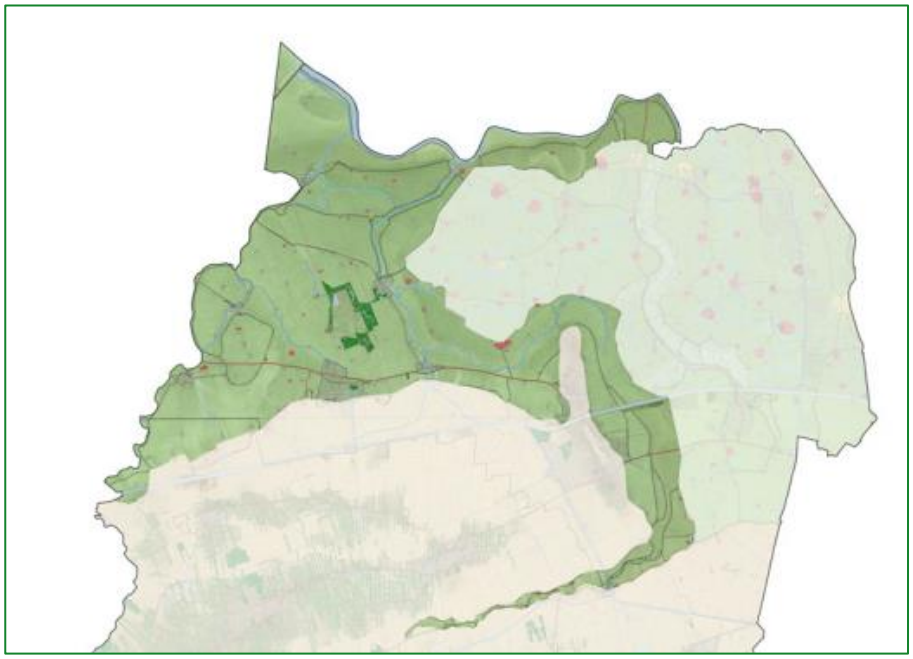
We sluiten het hoofdstuk af met een kaart waarop de hoofdstukken 1 en 2 samenkomen.

2.2 Gebiedskompas - Dijkenlandschap

2.2.1 Typering

Het open dijkenlandschap kwam door inpoldering tot stand. Opvallend element in dit gebied is de inversierug van de voormalige rivier de Oude Riet. Deze inversierug ontstond door de invloed van de Lauwerszee waarbij in de rivierbedding een laag zware klei werd afgezet. Buiten de oevers was een dikke laag veen ontstaan. Als gevolg van ontwatering klonk het veen in en daalde de bodem. De met klei opgevulde bedding van de Oude Riet werd hierdoor zichtbaar in het landschap en vormt hiermee de zogenaamde inversierug. Ook de 'jonge kleipolders' zijn gewonnen op het zeewater. Vanuit de hogere zandruggen en kwelderruggen wordt het land ontgonnen door de aanleg van dijken. De inpoldering vindt in etappes plaats.

Kenmerkend voor het dijkenlandschap is het stelsel aan dijken en zijlen. De zijlen zijn doorvoerpunten in de dijk waar het water van het ingepolderde land afwatert op eerst de zee en later het Lauwersmeer. Bij de zijlen liggen ook dorpen.

Ligging dijkenlandschap (bron: Libau)

2.2.2 Waarden

- Open landschap van zeekleipolders met een uitgebreid stelsel van oude dijken, voormalige dijktracés en uitwateringssluizen (zijlen).
- Meer besloten en deels dichtbebouwde zijldorpen bij de (voormalige zijlen).
- Verspreid liggende, soms monumentale boerderijen in het landelijk gebied.
- Opstrekkende verkaveling vanaf de (oude) dijken.
- Karakteristieke waterlopen. [ambtshalve 2]
- Inversierug langs de Oude Riet.
- Goede productieomstandigheden voor de landbouw.
- Stilte en duisternis.

- Historische beleving van de landaanwinning door bedijking.
- Fraaie vergezichten.
- Aantrekkelijk om te wandelen, fietsen en toertochten te maken.
- Cultuurhistorisch waardevol gebied.

2.2.3 Koers en keuzes

1. Kijkend naar het Dijkenlandschap, valt allereerst de grootschalige landbouw op. De productieomstandigheden voor de agrarische sector zijn in dit gebied goed. De verdere **ontwikkeling van de landbouw** zullen we daarom faciliteren. Bij die verdere ontwikkeling denken we overigens breder en verder dan enkel schaalvergroting. Samen met de sector willen we in dit gebied graag vorm en inhoud geven aan de transformatie van de landbouw (richting een duurzame, natuurinclusieve sector) [d.4] en werken aan het opbouwen van een regionale voedselinfrastructuur.
2. Vanwege het goede toekomstperspectief voor de landbouw zijn we terughoudend met alternatieve functies in het landelijke gebied. In dit deelgebied zien we de landbouw daarom als een leidende functie.
3. In dit gebied zien we een scherpe overgang tussen dorpen en het open landelijk gebied. Ook de agrarische erven liggen vaak als 'groene eilanden' in de ruimte. Dit zien wij als een onderscheidende kwaliteit. Bij ontwikkelingen vinden we **landschappelijke inpassing** daarom een belangrijk aandachtspunt.
4. Dit gebied is interessant voor **waterrecreatie en waterbeleving** vanaf het land. We zien kansen voor het versterken van waterrecreatie en het realiseren van voorzieningen op en langs het water. En het beter beleefbaar maken van het verhaal van het water door middel van informatievoorziening, activiteiten (bv. bij gemaal De Waterwolf) of recreatieve routes (bv. over de dijken).
5. Vanwege de goede bereikbaarheid zien we ook kansen voor middelgrote **verblijfs- en/of dagrecreatieve ontwikkelingen** (waaronder agri-toerisme).
6. Ten noorden van Grijpskerk ligt de NAM-locatie, omringd door een fraai natuurpark, **de Noorderriet**. We zetten in op vergroting van de aantrekkelijkheid van de Noorderriet voor de omliggende dorpen, maar ook voor bezoekers van verder weg.
7. Op de NAM-locatie zien we kansen voor grootschalige opwek van **duurzame energie**. De exacte invulling zal in samenspraak met de omgeving onderzocht moeten worden. Daarbij moet ook gekeken worden naar de manier waarop binnen de bestaande infrastructuur en bedrijfsvoering ruimte kan worden gebruikt voor een zonneveld. Voor het overige zien we in het Dijkenlandschap geen ruimte voor grootschalige zonneparken of windturbines hoger dan 15 meter.
8. In de afgelopen 10 jaar zijn in dit deelgebied veel investeringen gedaan in de infrastructuur. Te noemen valt:
   a. de (partiele) verdubbeling van het spoor tussen Groningen en Leeuwarden;
   b. de oostelijke rondweg rond Zuidhorn;
   c. het opwaarderen van het Van Starkenborghkanaal tot goederenvervoer klasse 5a;
   d. het vervangen van een aantal bruggen over het Van Starkenborghkanaal;

e. de verbreding van het fietspad langs de Friesestraatweg;

f. de rondweg rond Aduard en de aanpassingen bij de aansluiting Nieuwklap.

Het spreekt voor zich dat we blij zijn met die inspanningen en investeringen. De bereikbaarheid van onze gemeente (en met name Zuidhorn) heeft een enorme boost gekregen. Ook verwachten we veel positieve effecten van de maatregelen die nog worden genomen om de doorstroming op de Friesestraatweg te verbeteren. Voor de toekomst willen we ons inzetten voor een **verbetering van de noord-zuidverbinding**. De huidige verbinding tussen het noordelijke deel van de gemeente en de A7 is ontoereikend, werkt sluipverkeer in de hand en is zeer onveilig door de combinatie van fietsers, auto's en landbouwverkeer op de relatief smalle wegen. Wij willen dat op middellange termijn een verbinding met de A7 wordt gerealiseerd. Daarvoor zal een zorgvuldige procedure moeten worden gevolgd en zullen er (externe) middelen beschikbaar moeten komen.

9. De **Oude Riet** is een cultuurhistorisch waardevolle inversierug. We steunen initiatieven om de Oude Riet beter zichtbaar, waarneembaar en beleefbaar te maken. Dit kan als een apart project worden opgepakt. Maar ook zien we koppelkansen met projecten als Groeningen, de Onlanden, Middag-Humsterland en Natuurontwikkeling en Waterberging Zuidelijk Westerkwartier.

2.3 Gebiedskompas - Wierdenlandschap

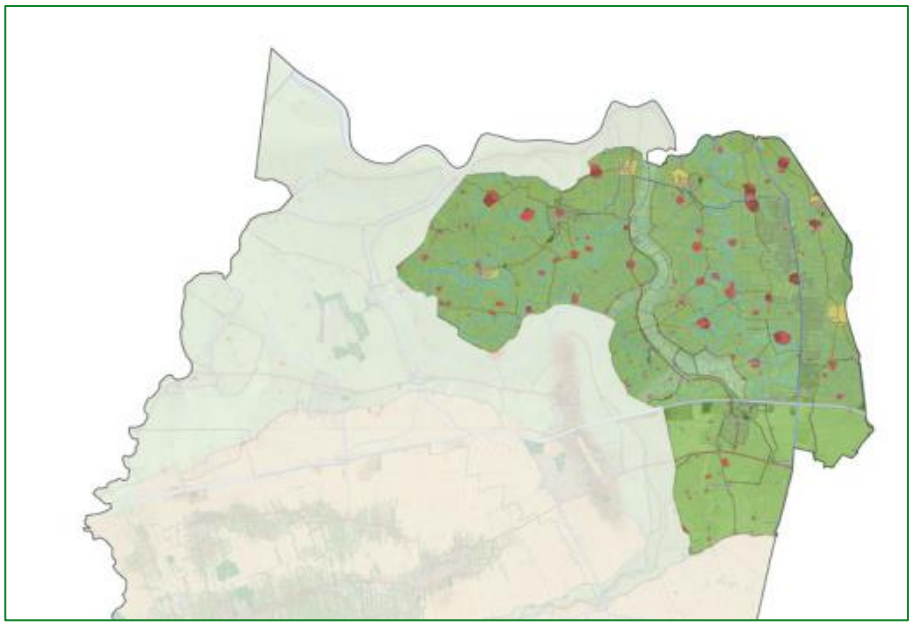
2.3.1 Typering

Het wierdenlandschap ligt in het noordoosten van de gemeente. Het is een landschap van grote openheid met reeksen van dorpen met karakteristieke dorpssilhouetten die van grote afstand herkenbaar zijn. Wegen over de hoger gelegen delen van het land verbinden de dorpen. De kerktorens en het groen rond de dorpen geven ieder dorp zijn eigen uitstraling. Veel dorpen zijn maar beperkt gegroeid, waardoor de oude structuren nog goed zichtbaar zijn.

De boerderijen liggen als groene eilanden verspreid in de open ruimte. De boerenerven liggen aan de weg of vrij in het veld, op- of nabij een (voormalige) huiswierde. Hun plek past binnen het veelal onregelmatige verkavelingspatroon. Op de erven staan vaak middelgrote boerderijen van het kop-hals-romp of Oldambster type, vaak met meerdere schuren, grachten en erfbeplanting.

In het weidse landschap kronkelen waterlopen. Ze volgen deels de voormalige kweldergeulen en zijn deels gegraven waterlopen om de dorpen via het water bereikbaar te houden. De waterlopen vormen de basis voor de kenmerkende onregelmatige blokverkaveling, zoals die nog herkenbaar is in Middag-Humsterland. Mede daarom is het Middag - Humsterland aangewezen als Nationaal landschap.

Het Middag - Humsterland is een uniek en heel oud landschap. Door vele gave kenmerken zoals de wierden, kreken, dijken en de zeer onregelmatige blokverkaveling op basis van het stelsel van voormalige wadgeulen is de ontginning en het gebruik van het gebied door de mens nog goed af te lezen. Het gebied is een typisch voorbeeld van ontginningsgeschiedenis van de noordelijke zeekleigebieden en is hiermee ook internationaal gezien zeldzaam.

Ligging wierdenlandschap (Bron: Libau)

2.3.2 Waarden

- Contrast tussen de grootschalige openheid van de kweldervlaktes en de beslotener dorpen op de kwelderwallen.
- Kenmerkende en soms ook nog authentieke onregelmatige blokverkaveling die ook tot uiting komt in het slotenpatroon.
- Karakteristieke dorp silhouetten, waarvan veel als beschermd dorpsgezicht zijn gewaardeerd (Garnwerd, Fransum [d.4], Ezinge, Oostum, Niehove en Saaksum).
- Historisch gegroeide dorpsstructuur op de wierde, rond de kerk.
- Agrarische bebouwing als in de ruimte verspreid liggende groene eilanden.
- Verbindend systeem van waterlopen en opvaarten aantakkend op wierdendorpen.
- Aanwezigheid van microreliëf; [f.4]
- Kronkelend beloop van voormalige kweldergeulen en rivieren, zoals het Reitdiep, de Kliefsloot en Middagsterriet. [d.4] Het Reitdiep is goed herkenbaar met beeldbepalende dijken. Langs het Diep bevinden zich doorbraakkolken, coupures en oude afwateringssluizen (Aduarderzijl).
- Stelsel van trekvaarten en wegen, soms ook op oude dijken.
- Vele monumentale boerderijen, borgen en kerken, borg-, kerk- en kloosterterreinen, zoals de Piloersemaborg en Allersmaborg.
- Museum Wierdenland als belangrijke culturele en maatschappelijk voorziening. [f.9]
- Authentiek wierdenlandschap, cultuurhistorisch zeer waardevol.
- Delen van het gebied zijn aantrekkelijk voor weidevogels [ambtshalve 3]
- Rust en ruimte.
- Stilte en duisternis.
- Fraaie vergezichten.
- Aantrekkelijk om te wandelen, fietsen en toertochten te maken.

- Beleefbaarheid van de dorpen vanaf het water.

2.3.3 Koers en keuzes

1. In dit deelgebied zetten we enerzijds in op het behoud en ontwikkeling van landschap, cultuurhistorie en belevingswaarde en anderzijds voldoende sociale en economische ontwikkelingskansen en nieuw verantwoord ondernemerschap. Beide gaan wat ons betreft hand in hand en kunnen niet los van elkaar worden gezien. We vinden het daarom belangrijk dat ontwikkelingen in het gebied zorgvuldig worden ontworpen en ingepast. [f.4]
2. De **landschappelijke structuur en de cultuurhistorische elementen** moeten zichtbaar blijven. Het behouden en herstellen van die waarden en elementen vormt de leidraad bij alle nieuwe ontwikkelingen. Daarbij kijken we niet enkel naar bovengrondse waarden, maar nadrukkelijk ook naar ondergrondse waarden. Te denken valt aan archeologische waarden en plekken als (voormalige) borgterreinen, verlaten of gedeeltelijk afgegraven wierden.
3. De dorpen op de wierden, met hun kronkelende wegen, zijn veelal kleinschalig en niet geschikt om grote groepen bezoekers te ontvangen. Intensieve vormen van toerisme en recreatie passen hier dan ook niet. Kennis van het landschap is nodig om het gebied op waarde in te schatten. Daarom is goede **informatievoorziening over het gebied** erg belangrijk. Daar kunnen we nog meer mee doen.
4. De landbouw is van oudsher een belangrijke functie in het gebied. We zetten dan ook in op het **behoud van de landbouwkundige functie**. Schaalvergroting is echter alleen mogelijk wanneer dit niet ten koste gaat van de cultuurhistorische kwaliteiten van het landschap. In het gebied liggen veel kansen voor de natuurinclusieve landbouw. [f.4] Ook in dit gebied zullen we de transformatie van de landbouw daarom stimuleren en faciliteren en ondersteunen de zoektocht naar nieuwe verdienmodellen. Samen met de verschillende partners in het gebied willen we werken aan een landbouwontwikkeling binnen een landschappelijke, maatschappelijke en economische duurzame ontwikkeling. [f.5]

   We maken ons tevens sterk voor een betere verwaarding van de landbouwproducten en ondersteunen de productie van streekproducten.
5. We willen dat agrarische bebouwing goed in het landschap past (qua vorm, kleur, materiaal en erfbeplanting [d.4]).
6. We zien met name kansen om meer **kleinschalige recreatieve voorzieningen** te realiseren, zoals kanoroutes en (elektrisch) sloepvaren nabij Garnwerd en Oldehove. Het Reitdiep is ook een belangrijke verbinding en kansrijk, evenals het Aduarderdiep. En we zien kansen om het gebied (nog) beter te ontsluiten voor de fietser en wandelaar door o.a. toeristische over-stapplaatsen in te richten aan de randen van het gebied waar de auto kan worden geparkeerd en bezoekers kunnen overstappen op vervoermiddelen die minder overlast veroorzaken.
7. In het kader van de Visie Middag-Humsterland heeft een brede vertegenwoordiging uit het gebied aangegeven te willen inzetten op **zelfvoorzienendheid** wat betreft energiebehoefte. Deze ontwikkeling willen

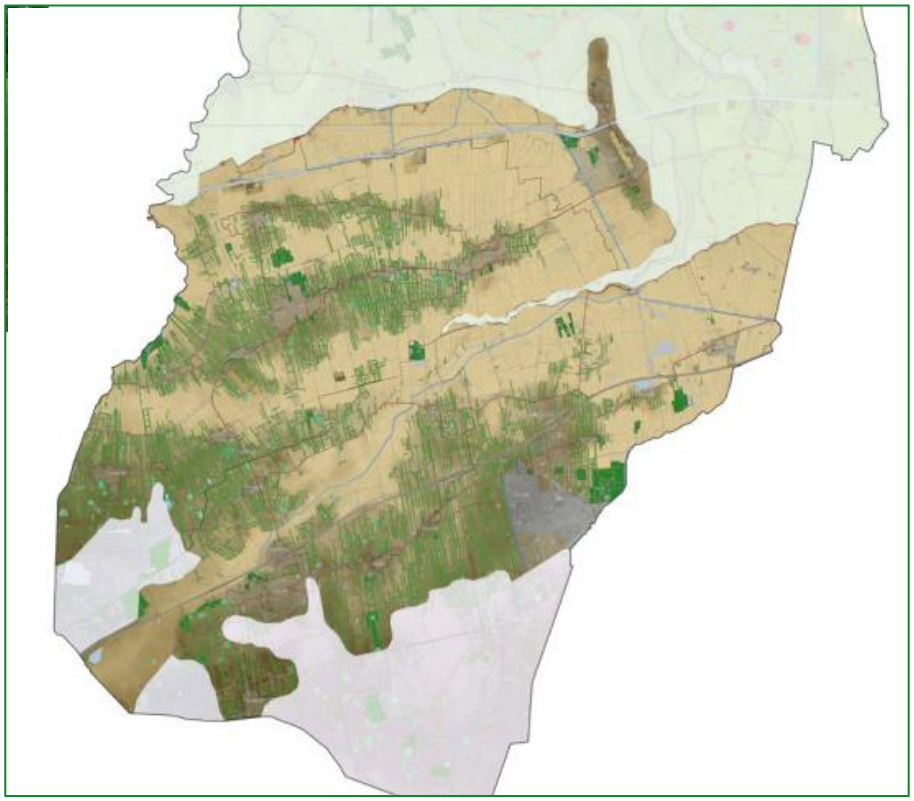
we ondersteunen, waarbij op voorhand niet alles mogelijk zal zijn. We zien in dit gebied namelijk geen ruimte voor grootschalige zonneparken of windturbines hoger dan 15 meter.

8. Voor de leefbaarheid van het gebied voor onze inwoners en ondernemers zijn **goede verbindingen** (fysiek en digitaal) nodig. We maken ons sterk voor een goede OV-verbinding met Zuidhorn en Groningen. Ook willen we de noord-zuidverbinding versterken en zetten daarom in op een **nieuwe westelijke ringweg** Nieuwklap-Westpoort/A7.

2.4 Gebiedskompas – Wegdorpenlandschap

2.4.1 Typering

Het wegdorpenlandschap kent een heldere structuur met een onderscheid in de hoger gelegen ruggen (de gasten) met daarop de wegdorpen. Op de flanken van de ruggen staan haaks op de wegen houtsingels. Samen met een aantal landgoederen dragen deze bij aan het besloten parkachtige karakter van de bebouwingslinten. Tussen de gasten liggen open natte laagtes met een duidelijke gerichtheid en veel sloten, petgaten en enkele verspreide bosjes als landschapselementen.

Ligging Wegdorpenlandschap (Bron: Libau)

2.4.2 Waarden

- Geleidelijke overgang van lintbebouwing 'de gasten' op hoger gelegen zandruggen naar meer waterrijk open gebied aan de 'achterkanten'.
- Wegdorpen op de zandruggen: lange bebouwingslinten aan licht slingerende wegen die de loop van de zandruggen volgen.

- Een opstrekkend patroon van houtsingels dat doorloopt in de dorpen, haaks op de zandruggen.
- Pingoruïnes op de zandgronden. Markante voorbeelden zijn het Ronde Meer en Bolmeer.
- Restanten van oude waterlopen (bv. Oude Riet, Gave, Lauwers). [d.4]
- Kerken, borgen en borgterreinen: Coendersborg, Nienoord en Iwema steenhuis.
- Bebouwing is overwegend kleinschalig en eenvoudig van karakter. In de bebouwing is de Friese invloed zichtbaar. In de kern Zuidhorn is de straat De Gast grotendeels aangewezen als Rijksbeschermd dorpsgezicht.
- Aanwezigheid van landgoederen zoals Nienoord, Iwema Steenhuis en Coendersborg.
- Restanten van de vervening in de vorm van petgaten, zoals bij Lettelbert.
- Open en weids, in contrast met de veel meer beplante en bebouwde zandruggen.
- Stelsel van kanalen, vaarten en diepen.
- Gehuchten en kruisdorpen bij de kruising weg en water.
- Bebouwing is overwegend kleinschalig en eenvoudig van karakter.
- Het verrassingseffect van het coulissenlandschap.
- Goed toegankelijke natuurgebieden.
- Goede verbinding met Groningen en Drachten.
- Goed wandel- en fietspadennetwerk.
- Afwisseling tussen open en gesloten, ruimte en rust, hoog en laag.
- De combinatie van een open en gesloten landschap maakt dat er goede productieomstandigheden zijn voor de landbouw. [p.2]
- Aantrekkelijk woongebied.
- De oorsprong (Vredewold & Langewold) van het gebied is nog duidelijk te herkennen.

2.4.3 Koers en keuzes

1. In dit gebied komen zowel open als besloten gebieden voor. In de besloten delen vormt de houtsingelhoofdstructuur de ruggengraat van het landschap. De houtsingels willen we behouden, versterken en herstellen. Ze vormen namelijk een waardevolle kwaliteit. Dit betekent dat bijvoorbeeld schaalvergroting van de **landbouw** in dit gebied niet overal eenvoudig te realiseren is. Daarom denken we ook in dit gebied breder dan enkel schaalvergroting. Samen met de sector willen we in dit gebied graag vorm en inhoud geven aan de transformatie van de landbouw en werken aan het opbouwen van een regionale voedselinfrastructuur.
2. In de open, landschappelijk minder kwetsbare delen van dit gebied, zien we meer kansen voor grootschalige landbouw. Overigens geldt in dit gehele gebied dat we een **goede inpassing** van gebouwen en erven erg belangrijk vinden.
3. Dit deelgebied zien we als een zoekgebied voor **bosaanplant** voor productie en voedsel. Dit zoekgebied leggen we primair in de besloten delen van dit deelgebied. We zien bijvoorbeeld kansen in de vorm van landgoederen.

4. In het Zuidelijk Westerkwartier wordt volop gewerkt aan natuurontwikkeling en waterberging. Dat biedt kansen voor recreatie en toerisme, **zoals nieuwe wandel- en fietsmogelijkheden**. En we zien mogelijkheden om dit gebied nog beter beleefbaar te maken, duurzame vormen van **waterrecreatie**, zoals sloep- en kanovaren mogelijk te maken en de mogelijkheden voor **paardenrecreatie** te vergroten. We zien kansen voor kleinschalige ontwikkelingen en op plekken die goed bereikbaar zijn, bijvoorbeeld langs de A7, kunnen de ontwikkelingen wat grootschaliger.
5. Wat betreft natuurontwikkeling zien we ruimte voor de ontwikkeling van bosjes als stapsteen. [e.15]
6. Het **aanbod op Landgoed Nienoord** willen we verder versterken. Dat kan bijvoorbeeld door:
    a. de uitbreiding van de miniatuurspoorlijn;
    b. het verbeteren van de verbinding tussen het landgoed en centrum van Leek;
    c. het realiseren van thematische routes en betere bewegwijzering;
    d. ook kan de beleving van natuur en cultureel erfgoed [d.4] worden versterkt door de totstandkoming van het natuur educatie centrum Nienoord. Inmiddels werken wij met verschillende partijen hiervoor een integraal plan uit. [ambtshalve 8]
7. Met goede uitvalswegen gelegen aan de hoofdvervoersas A7 in de richting van Groningen en Heerenveen, een uitstekende openbaarvervoersverbinding met de stad Groningen, is de A7 een **bloeiende economische groeizone**. Het zwaartepunt leggen we op de bedrijventerreinen Leeksterveld en Leeksterhout. Beide bedrijventerreinen willen we uitbreiden. We vinden het daarbij belangrijk dat deze qua bezetting, indeling, uitstraling en ruimtelijke kwaliteit passen bij de Westerkwartierse maat en schaal. Die 'Westerkwartierse maat en schaal' vullen we in op het moment dat zich een initiatief aandient. Wel sluiten we op voorhand de komst van bedrijven met een onevenredige negatieve impact op het milieu en ons [a.3] landschap uit. Concreet kan daarbij gedacht worden aan grote datacenters, grote raamloze distributiecentra en bedrijven van een milieucategorie 4 of hoger; deze passen niet in ons landschap [a.3].
8. Goede verbindingen zijn erg belangrijk. Met name de noord-zuidverbinding vraagt volgens ons aandacht. Onze inzet is dan ook om de **N388** (Boerakker-Grijpskerk) en de verbinding tussen Leek en Zuidhorn te verbeteren en te versterken.
9. De gemeente is, afhankelijk van de uitkomsten van de Regionale Energie Strategie (RES), bereid te onderzoeken, samen met andere stakeholders welke lijnopstelling voor **windmolens** realistisch is, die een gepaste verbinding maken met de schaal van het landschap van het Westerkwartier en op draagvlak kunnen rekenen. De keuze uit de lijnopstellingen betreffen de A7 of het Van Starkenborgh kanaal. Van de eventuele plaatsing van windmolens kan pas 2030 sprake kunnen zijn.
10. In het gebied komt veel verspreide bebouwing voor. In de linten is een grote variatie aan ambachtelijke bedrijven actief. Deze laten een beeld zien van een actieve streek waarbij overal bordjes "te koop" in de bermen staan. Voor de toekomst willen we ruimte blijven bieden voor dit **kleine ondernemerschap**.

11. Als gevolg van klimaatverandering, het steeds intensiever gebruik van de bodem, de groei in de economie en de groei van de bevolking is er gerede kans dat de **vraag naar drinkwater** de komende jaren zal stijgen. De provincie Groningen en de provincie Drenthe onderzoeken daarom of potentiële zoekgebieden, zogenaamde Aanvullende Strategische Voorraden (ASV), zich lenen om deze aan te wijzen voor de toekomstige drinkwatervraag. Delen van onze gemeente en delen van onze buurgemeente Noordenveld worden meegenomen in een nadere verkenning "zoekgebied Leek-Roden" om uit te wijzen of een ASV mogelijk is. Mochten in onze gemeente dergelijke gebieden worden aangewezen, dan heeft dit mogelijk gevolgen voor de huidige vormen van landgebruik. Onze gemeente wil daarom nauw bij deze ontwikkelingen worden betrokken en zal gedurende dit traject haar positie hierin bepalen. [q.3.2]

Tot slot

Dit Gebiedskompas maakt duidelijk dat met name in de zone langs de A7 veel dynamiek is en valt te verwachten. Zo komen in dit gebied waterberging, natuurontwikkeling (bijvoorbeeld Groeningen en waterberging zuidelijk Westerkwartier) en economische ontwikkeling samen. Ook ligt in dit gebied het globale zoekgebied voor de Lelylijn en is de gemeente bereid te onderzoeken of een mogelijke lijnopstelling van windturbines realistisch is.

Al deze functies zullen binnen dit gebied niet zondermeer met elkaar harmoniëren. Het verdient daarom aanbeveling, als vervolg en uitwerking van deze Omgevingsvisie, een ruimtelijke verkenning uit te voeren naar de A7-zone. In een dergelijke verkenning kan de ruimtevraag van de te verwachten en gewenste functies gedetailleerder tegen elkaar worden afgezet. Op basis van die verkenning kunnen concrete plannen in de A7-zone vervolgens worden afgewogen en begeleid.

2.5 Gebiedskompas – Heide- en veenontginningslandschap

2.5.1 Typering

Het stelsel van kanalen, vaarten en wijken vormt de basis van het ontginnings-landschap. Haaks op de kanalen liggen de wijken. Dit geeft het gebied een duidelijk rationele opzet. De oriëntatie en richting van de verkaveling wisselt en hangt samen met de wijze waarop het gebied stap voor stap is ontgonnen.
De dorpen De Wilp en Zevenhuizen zijn langs het kanaal gegroeid. In het buitengebied liggen de erven als beplante eilanden aan de wegen en vaarten. Hierdoor ontstaan er lange bebouwingslinten met regelmatige doorzichten naar het achterliggende landschap. In het landelijke gebied liggen verspreid boerenerven en bosjes. Veel wegen zijn beplant net als de erven. Ook komen er op verschillende plekken houtsingels voor. Het gebied heeft daardoor een half-open karakter.

Ligging Heide-/veenontginningslandschap (Bron: Libau)

2.5.2 Waarden

- Stelsel van kanalen en wijken als basis voor de ontginning van het landschap.
- Langs de kanalen liggen lange bebouwingslinten die zijn uitgegroeid tot dorpen.
- Bosgebieden
- Een patroon van vaak langgerekte percelen haaks op de ontginningsas.
- Waardevol landbouwgebied [p.3]
- Houtsingels op perceelgrenzen, vooral in de omgeving van De Wilp.
- Bebouwing is overwegend kleinschalig en eenvoudig van karakter.
- Hoofdwatersysteem omgeving Zevenhuizen, met de Jonkersvaart/Wilpstervaart en Leekster Hoofddiep als verzamelplekken voor de waterafvoer vanuit de wijken.
- Restanten van pingoruïnes en oude waterlopen ~~(bv. Oude Riet, Gave, Lauwers)~~ [d.4].
- Het gebied ademt de sfeer van de verveners en de landadel van Nienoord en de Coendersborgh. [d.4]

2.5.3 Koers en keuzes

1. Het gebied kent in de huidige situatie een keur aan functies: agrarische bedrijven, woningen en kleinschalig bedrijvigheid. Geen van de functies kan als primair of dominant worden beschouwd. We zien het gebied daarom als een **multifunctioneel gebied**. Dit betekent dat de bestaande functies zich kunnen ontwikkelen, passend binnen de bestaande kwaliteiten.
2. Dit deelgebied zien we als een zoekgebied voor **bosaanplant** voor productie en voedsel en CO_2-opslag. Dit zoekgebied leggen we primair in de besloten delen van dit deelgebied. We zien bijvoorbeeld kansen in de vorm van landgoederen.
3. Wat betreft natuurontwikkeling zien we ruimte voor de ontwikkeling van bosjes als stapsteen. [e.15]
4. In de 'Visie hernieuwbare elektriciteit' staat een belangrijke richtinggevende uitspraak over het Heide- en veenontginningslandschap, namelijk: '*het gebied lijkt zich te lenen voor een **gebiedstransformatie**, beredeneerd vanuit de*

verschillende opgaven die op ons landschap afkomen. Te denken valt daarbij aan klimaatadaptatie, verhogen van de biodiversiteit, klimaat-bossen, het tegengaan van veenoxidatie en de relatie met de PAS en andere aspecten. De landschappelijke inpassing van de energietransitie opgave is hierin volgend. Het onderzoek naar de omvang en impact van de gebiedstransformatie gaat van start en zoekt naar de integrale inpassing van de genoemde thema's in dit gebied'.

Dit maakt dat de koers voor het Heide- en veenontginningslandschap onderwerp is van nadere studie. Te zijner tijd zullen de uitkomsten van die studie worden verwerkt in de Omgevingsvisie.

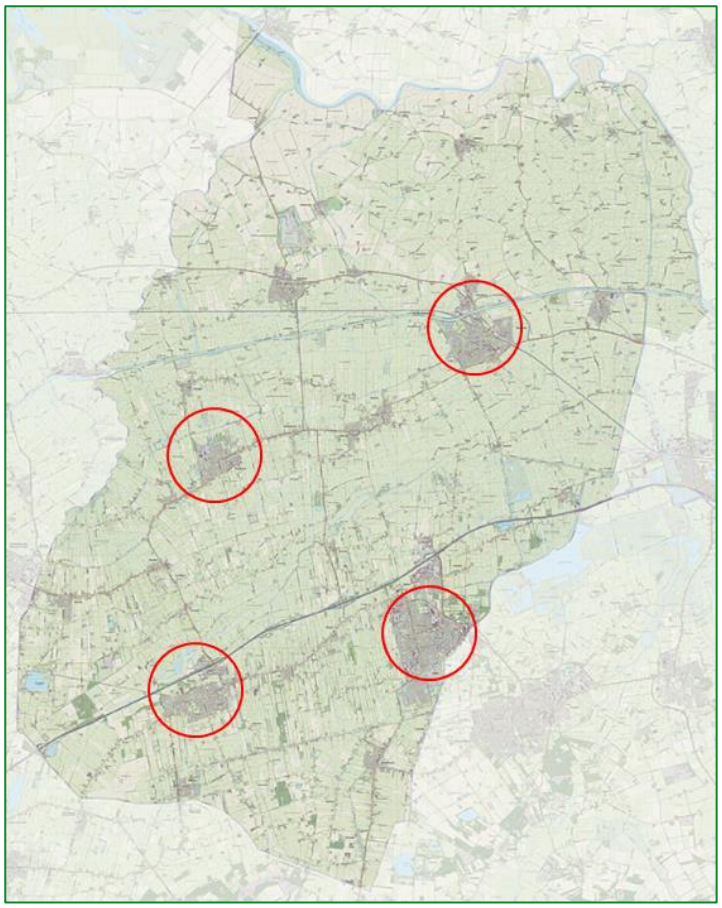
5. Wat betreft recreatie zien we kansen voor **kleinschalige waterrecreatie** (kanoën, roeien en sloepvaren), voorzieningen op- en langs het water (zitplekken langs het water en rustpunten voor waterrecreanten), **fiets- en wandelmogelijkheden** en kleinschalige vormen van recreatie. We zien mogelijkheden om aan te sluiten bij Bakkeveen en het Ronostrand en willen deze benutten. Ook willen we het gebied rondom Coendersbos, en het Nanninga's bos verder ontwikkelen.

2.6 Gebiedskompas –Voorzieningenkernen

2.6.1 Typering

De voorzieningendorpen (centrumdorpen) zijn onze bovenlokale 'dragers' van voorzieningen. In de voorzieningendorpen zijn werk-, winkel- en zorgvoorzieningen in (zeer) goede mate aanwezig. Elk van de voorzieningendorpen beschikt daarnaast over een bedrijventerrein. Voor de langere termijn bestaan goede perspectieven voor behoud en versterking van de voorzieningen. De voorzieningendorpen liggen geografisch goed verspreid in de gemeente.

Opvallend in Leek is de aanwezigheid van RSG de Borgen, met een aanbod van VMBO, Havo, atheneum/gymnasium.

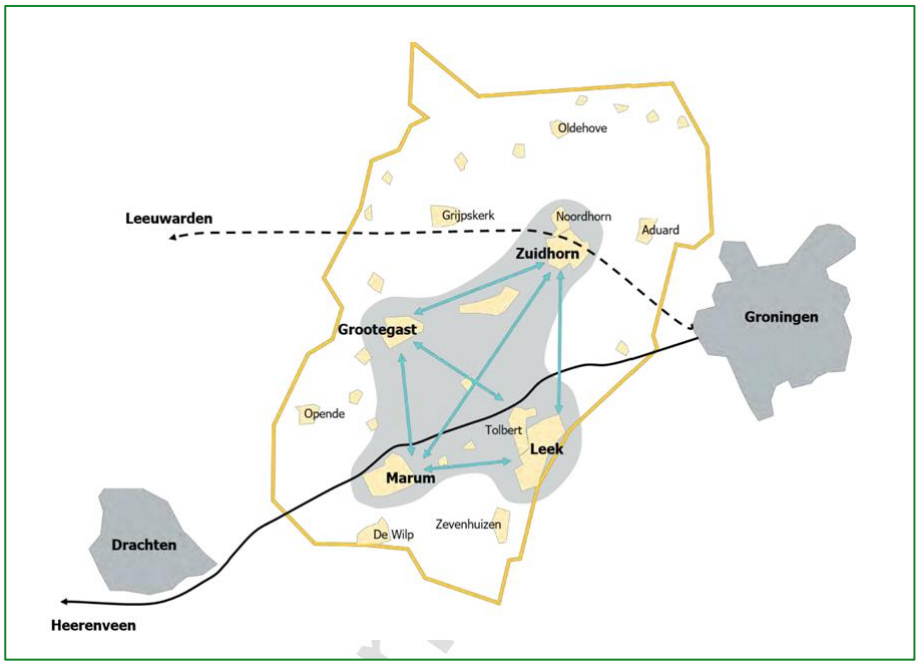
Voorzieningenkernen
Grootegast
Leek
Marum
Zuidhorn

Ligging voorzieningenkernen

2.6.2 Koers en keuzes

Voorzieningen

Als het gaat om voorzieningen willen we dat de voorzieningenkernen hun positie vasthouden. Voor sommige functies geldt daarbij dat zij slechts op enkele plekken aanwezig kunnen zijn, zoals voortgezet onderwijs, specialistische zorg en overheidsfuncties. Daarvoor zijn de voorzieningenkernen het meest kansrijk. In Grootegast besteden wij daar extra aandacht aan omdat de voorzieningen onder druk komen te staan. Omdat we willen dat inwoners van het Westerkwartier zoveel mogelijk hun behoeften in eigen gemeente kunnen bedienen, zetten we de komende jaren extra in op de onderlinge verbinding tussen de voorzieningendorpen. Het Westerkwartier wordt daardoor meer één gemeente.

Versterken verbindingen tussen voorzieningenkernen (bron: Woonvisie)

Wonen

Tot en met 2040 moeten 35.000 woningen worden gerealiseerd in de Regio Groningen – Assen. Circa 15.000 daarvan moeten worden gebouwd in de regio. Wij willen verantwoordelijkheid nemen voor een deel van die opgave. **Groei van onze voorzieningenkernen** zien we als middel om te kunnen investeren in aantrekkelijke dorpen. Het zorgt voor behoud van woningwaarde, kansen voor doorstroming, investeringsbereidheid in bestaande woningen, kansen om nieuwe woningen toe te voegen en daarmee plekken te ontwikkelen die de dorpen beter maken. Ook kunnen nieuwe inwoners in dorpen het verschil maken bij het in stand houden van voorzieningen waar omliggende woondorpen ook gebruik van maken, zoals de basisschool of supermarkt.

We leggen de nadruk op groei in aantallen op de best bereikbare plekken. Dat betreft vooral Zuidhorn, Leek en Marum. Inzoomend op deze kernen kijken we bij de uitbreidingsrichting allereerst naar gebieden die aansluiten bij de meest recente woonuitbreidingen. In Leek hebben we het Industriepark Leek in beeld, waar we kansen zien om over een langere periode toe te werken naar een transformatie, waarin wonen steeds meer een rol krijgt. Daarmee kunnen we invulling geven aan de behoefte aan meer woningen, zonder daarmee extra te hoeven uitbreiden buiten de bebouwde kom van Leek. Ook zien we transitiemogelijkheden in de jaren 70-wijken in Leek.

Werken

De bestaande bedrijventerreinen zijn belangrijk voor de lokale economie. We zullen onze ondernemers daarom waar mogelijk faciliteren in hun groeiwensen. Tegelijk is het een feit dat de bestaande bedrijventerreinen (uitgezonderd Bedrijvenpark Leeksterveld) volledig zijn uitgegeven. Ruimte voor de nieuwe vestiging van nieuwe bedrijven is daardoor schaars. Daarom zetten we in op de snelle verdere ontwikkeling van de economische kernzone rond de A7. Waar mogelijk willen we

nieuwvestigingen in dat gebied laten plaatsvinden. Bij Grootegast, Marum en Zuidhorn (en incidentele bedrijfslocaties elders binnen het grondgebied van de gemeente) is enige ontwikkeling mogelijk, rekening houdend met de (lokale) behoefte. Er is daarbij steeds sprake van maatwerk waarbij aansluiting wordt gezocht bij de bestaande schaal en omvang van het betreffende dorp/bedrijventerrein en waarbij onderzocht is of al dan niet mogelijkheden bestaan voor inbreiding of herstructurering van het bestaande bedrijventerrein. [k3] [n.4]

In industriepark Leek zien wij een gebied dat staat voor een grote transformatiekans. Deze zullen wij nader uitwerken in een Masterplan.

Detailhandel

We willen de bestaande centrumgebieden zo sterk mogelijk houden. Daarom staan we buiten de begrenzing van de huidige winkelgebieden geen verdere uitbreiding van detailhandel toe. Waar op dit moment reeds winkels gevestigd zijn kunnen ze uiteraard gevestigd blijven.

Ook willen we werken aan **compacte centra**. In lijn met de aanbeveling uit de Detailhandelsvisie willen het aantal vierkante meter detailhandel terugdringen, zodat de leegstand op een acceptabel niveau blijft. Verplaatsen van winkels en herbestemmen van leegstaande winkelpanden aan de randen van de winkelcentra behoren tot de mogelijkheden om daaraan concreet invulling te geven.

In de Detailhandelsvisie wordt een aantal aanbevelingen gedaan. Voor een aantal aanbevelingen geldt dat de ondernemers primair aan zet zijn. Toch worden er ook aanbevelingen gedaan waarbij wij als gemeente eerstverantwoordelijk zijn. Het gaat om deze aspecten waar we graag mee aan de slag gaan:

Leek

- Verbeteren relatie centrum met Grootwinkelplein en Nienoord.
- Versterken uitstraling centrumgebied en winkels.
- Binding met wijk Oostindie versterken.

Zuidhorn

- Beleving pleinen versterken.
- Betere binding met wijk Oostergast.

Marum

- Meer concentratie van winkels en voorzieningen.

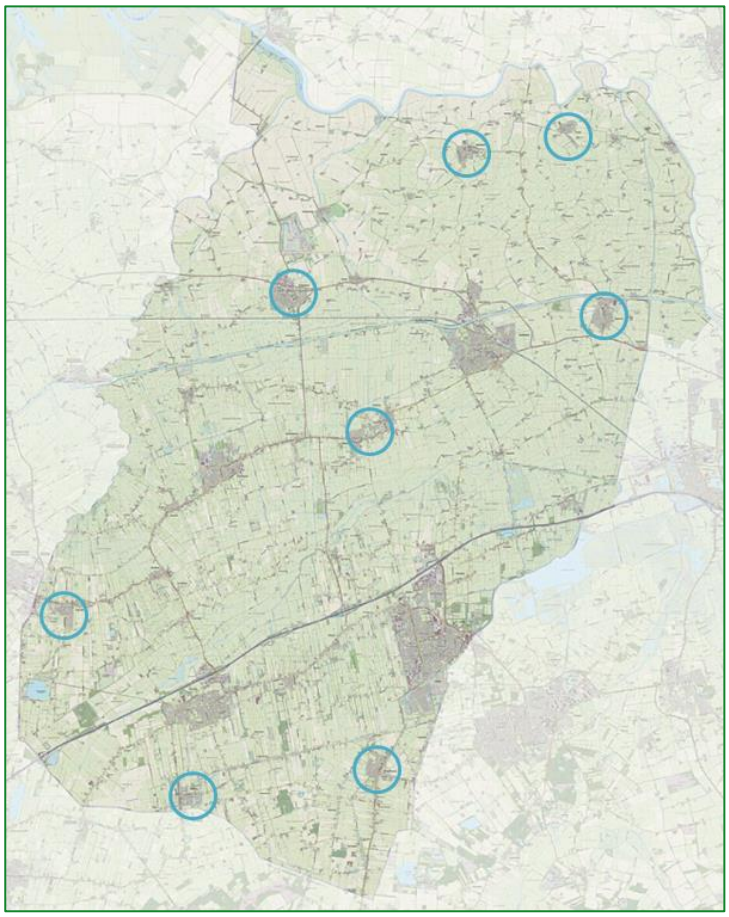
Tot slot

Wat betreft thema's als duurzaamheid, zorg en gezondheid gelden in de voorzieningenkernen de gemeente brede uitgangspunten zoals verwoord in hoofdstuk 1 van deze Omgevingsvisie.

2.7 Gebiedskompas – Basisdorpen

2.7.1 Typering

Naast de vier grote voorzieningendorpen, bevinden zich in onze gemeente acht kernen met een aanbod aan voorzieningen dat voorziet in de dagelijkse behoeften (zoals een supermarkt, basisonderwijs en een plek voor ontmoeting). Het betreft hier de dorpen Oldehove, Ezinge, Aduard, Grijpskerk, Oldekerk-Niekerk, Opende, De Wilp en Zevenhuizen. Een aantal van die acht kernen beschikt over een 'eigen' bedrijventerrein waar in hoofdzaak lokale bedrijven een plek hebben gevonden. In Grijpskerk bevindt zich een school voor voorgezet onderwijs met VMBO- en HAVO-stroming. [m.3] De ligging aan het spoor maakt daarnaast dat de Grijpskerk een goede ov-bereikbaarheid kent. [m.4]. Ook in Oldekerk bevindt zich (in de vorm van het AOC-Terra) een school voor middelbaar onderwijs.

Ligging basisdorpen

2.7.2 Koers en keuzes

Voorzieningen

In de basisdorpen is het streven om in overleg met bewoners en organisaties het **voorzieningenniveau zo goed mogelijk te behouden**. De sociale voorzieningen zien wij namelijk als belangrijk bindmiddel in de kernen. Wij willen de voorzieningen zoveel mogelijk in de kernen houden, maar realiseren ons dat de trends in de samenleving zullen leiden tot fundamentele keuzes. Clustering van voorzieningen op

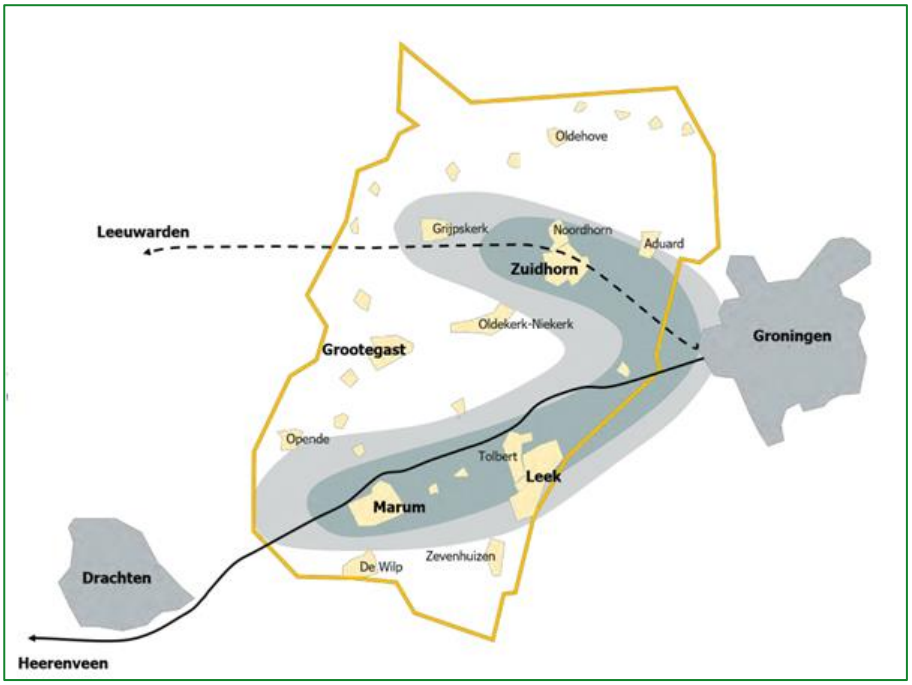
de bereikbaarheidsassen vormt daarin een belangrijk uitgangspunt, net als het verbreden van dorpshuizen naar multifunctionele accommodaties waarin combinaties van verschillende functies zorgen voor een betere en efficiënte inzet van financiële én persoonlijke middelen.

Inwoners en vrijwilligers spelen een belangrijke rol in het behoud van voorzieningen in de kernen. Zij dragen hier - samen met de gemeente en andere betrokken partijen - een belangrijke verantwoordelijkheid voor.

Wonen

Zoals hiervoor aangegeven leggen we het accent wat betreft woonuitbreiding (los van de lokale behoefte) bij de kernen Marum, Leek en Zuidhorn (ontwikkeling via de bereikbaarheidsassen). In de Woonvisie wordt over de bereikbaarheidsassen opgemerkt dat het gaat om een versnelde ontwikkeling in dorpen die nu al goed ontsloten zijn door trein of snelweg. Daarmee benutten we de bestaande infrastructuur goed. Zuidhorn heeft hierin sinds jaar en dag de meest uitgesproken positie, mede door haar ligging dicht bij Groningen. Maar ook in kernen als Leek, Marum en Aduard is dit merkbaar. [l.4]
We merken namelijk dat de woningbouwvraag zich daar met name concentreert. Maar we zien ook kansen voor de basisdorpen die op relatief korte afstand liggen van Groningen en/of de bereikbaarheidsassen A7 en N355. Het gaat daarbij om Aduard, Grijpskerk en de dorpen gelegen langs de A7 zoals Oostwold. Dit zijn dorpen waar we een bovenlokale vraag denken te kunnen bedienen. [1.4] [m.2.] [n.3] [1.9]

We wijzen op voorhand geen locaties aan, maar willen indien aan de orde graag met de betreffende dorpen tot maatwerk komen. Voor de basisdorpen wordt in de eerste plaats rekening gehouden met kleinschalige ontwikkelingen, met het accent op herstructurering en plaatselijk inbreiding.

Basisdorpen kunnen profiteren van ontwikkeling via bereikbaarheidsassen (bron: Woonvisie)

We denken daarbij nadrukkelijk in netwerken van dorpen die samen voorzieningen bieden en bewoners behouden en aantrekken. Het denken in netwerken vormt een voornaam argument om ook in basisdorpen woningbouw te verwelkomen: niet per se voor behoud van eigen dorpsvoorzieningen, maar wel voor draagvlak onder voorzieningen in een groter netwerk van dorpen en omdat ook in kleine dorpen een kwalitatieve woonvraag blijft bestaan.

Leefbaarheid

Ezinge en Aduard beschikken over een eigen dorpsvisie. In Aduard speelt daarnaast het proces 'het nieuwe wonder van Aduard', een ambitieus plan om het kloosterverleden meer herkenbaar en beleefbaar te maken. In Zevenhuizen is het dorpsvisie-proces nog gaande. Wij juichen het toe dat dorpen zelf aan de slag gaan met een dorpsvisie. Wie anders dan de inwoners zien immers het beste wat belangrijk is voor de toekomst. Dorpsvisies zien wij als bouwstenen voor deze Omgevingsvisie.
Graag gaan we samen met de dorpen aan de slag om de dorpsvisies zoveel mogelijk om te zetten naar concrete, tastbare resultaten.

Werken

Bij de basisdorpen realiseren we geen plannen voor nieuwe lokale bedrijventerreinen. Eventuele nieuwvestiging van lokale behoefte zal dan ook primair moeten plaatsvinden via herstructurering of verdichting van bestaande bedrijventerreinen. Ten aanzien van de leefbaarheid is bestaande kleinschalige bedrijvigheid wel van belang. Met het oog op het behoud van de leefbaarheid zijn ruime mogelijkheden voor beroep en werk aan huis erg belangrijk. We faciliteren dit via regelgeving en een goede digitale bereikbaarheid.

Detailhandel

Voor de basisdorpen gelden in principe de volgende actiepunten. We willen:

- storende leegstand aanpakken;

- transformatie van (voormalige) winkelpanden naar andere functies faciliteren;
- functies concentreren;
- de randvoorwaarden voor winkels via onze regelgeving optimaliseren.

Het initiatief voor deze acties zal veelal bij de aanwezige ondernemers en bedrijven vandaan dienen te komen. Aan de hand van onze Detailhandelsvisie zullen we ondernemers hierbij ondersteunen [a.2].

In Grijpskerk, en specifiek de Herestraat, zien we een verdergaande aanpak voor ons dan hierboven beschreven. De Herestraat zou meer naar een woonstraatmilieu getransformeerd kunnen worden.

Overige thema's

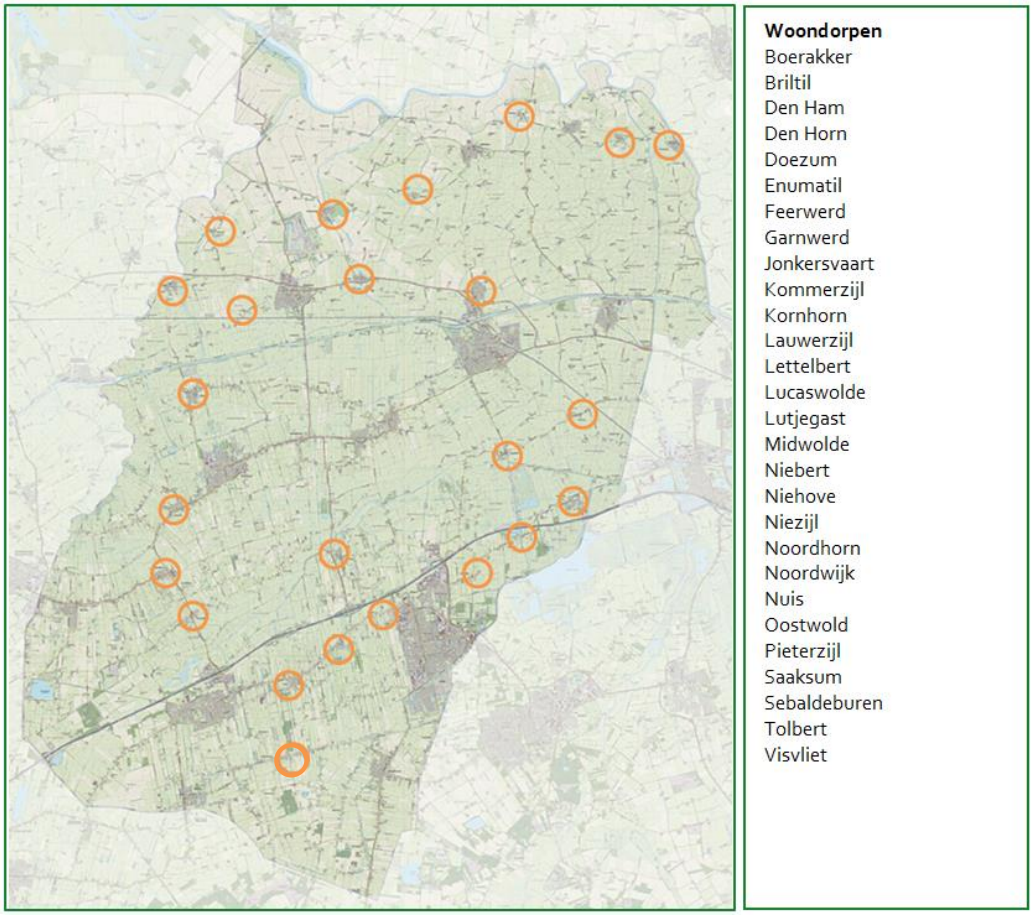
Wat betreft thema's als duurzaamheid, veiligheid, recreatie, zorg en gezondheid gelden ook in de basisdorpen de gemeentebrede uitgangspunten zoals verwoord in hoofdstuk 1 van deze Omgevingsvisie.

2.8 Gebiedskompas – Woondorpen

2.8.1 Typering

In de woondorpen zijn geen (dan wel nauwelijks) voorzieningen en is het wonen de primaire functie. Inwoners van woondorpen maken gebruik van de voorzieningen van nabij gelegen basis- en voorzieningendorpen.

Opvallende elementen in of direct nabij de woondorpen zijn bijvoorbeeld de bedrijventerreinen bij Tolbert, Midwolde en Noordhorn.

Overzicht woondorpen

2.8.2 Koers en keuzes

Voorzieningen

In de woondorpen is een compleet voorzieningenaanbod niet realistisch. Wel weten zij soms een bijzondere bovendorpse voorziening te behouden, zoals specialistische detailhandel of horeca.

Voorzieningen als ontmoetingsplekken, sport- en speelveldjes en dierenweides zijn erg belangrijk. In veel van onze woondorpen zijn dergelijke voorzieningen aanwezig. Deze willen we voor de dorpen behouden. En waar zich kansen voordoen willen we deze samen met de dorpen verder ontwikkelen.

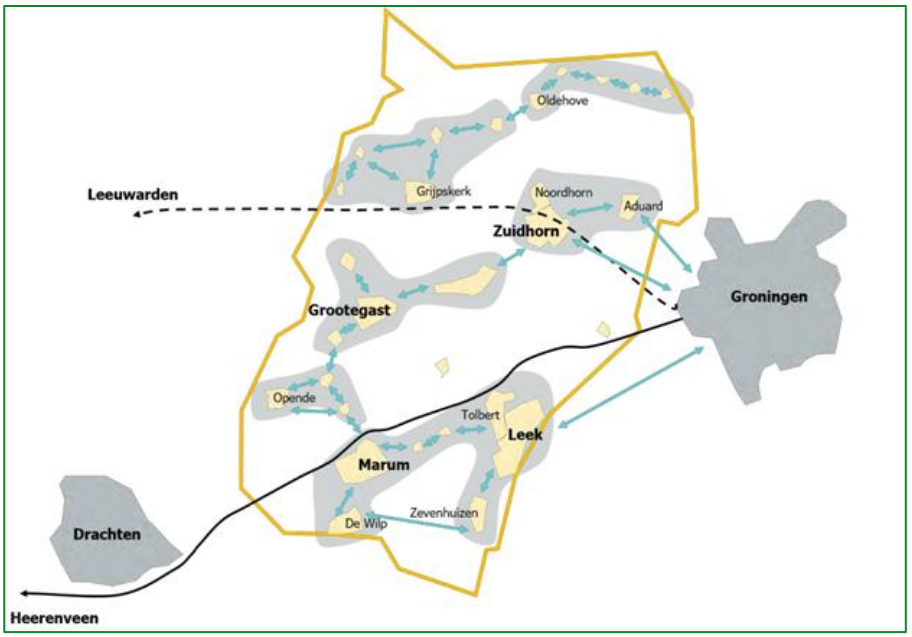

Leefbaarheid

Een aantal dorpen (waaronder bijvoorbeeld Den Horn, Den Ham-Fransum, Niehove, Garnwerd en Doezum) heeft in eigen beheer een dorpsvisie opgesteld. In de dorpsvisies geven de inwoners zelf aan wat belangrijk is voor het dorp. Rode draad in de dorpsvisies is de zoektocht naar het behoud van dynamiek en leefbaarheid in het dorp. Als gemeente willen we graag samen met onze dorpen aan de slag met het (opstellen en) uitvoeren van dorpsvisies.

Wonen

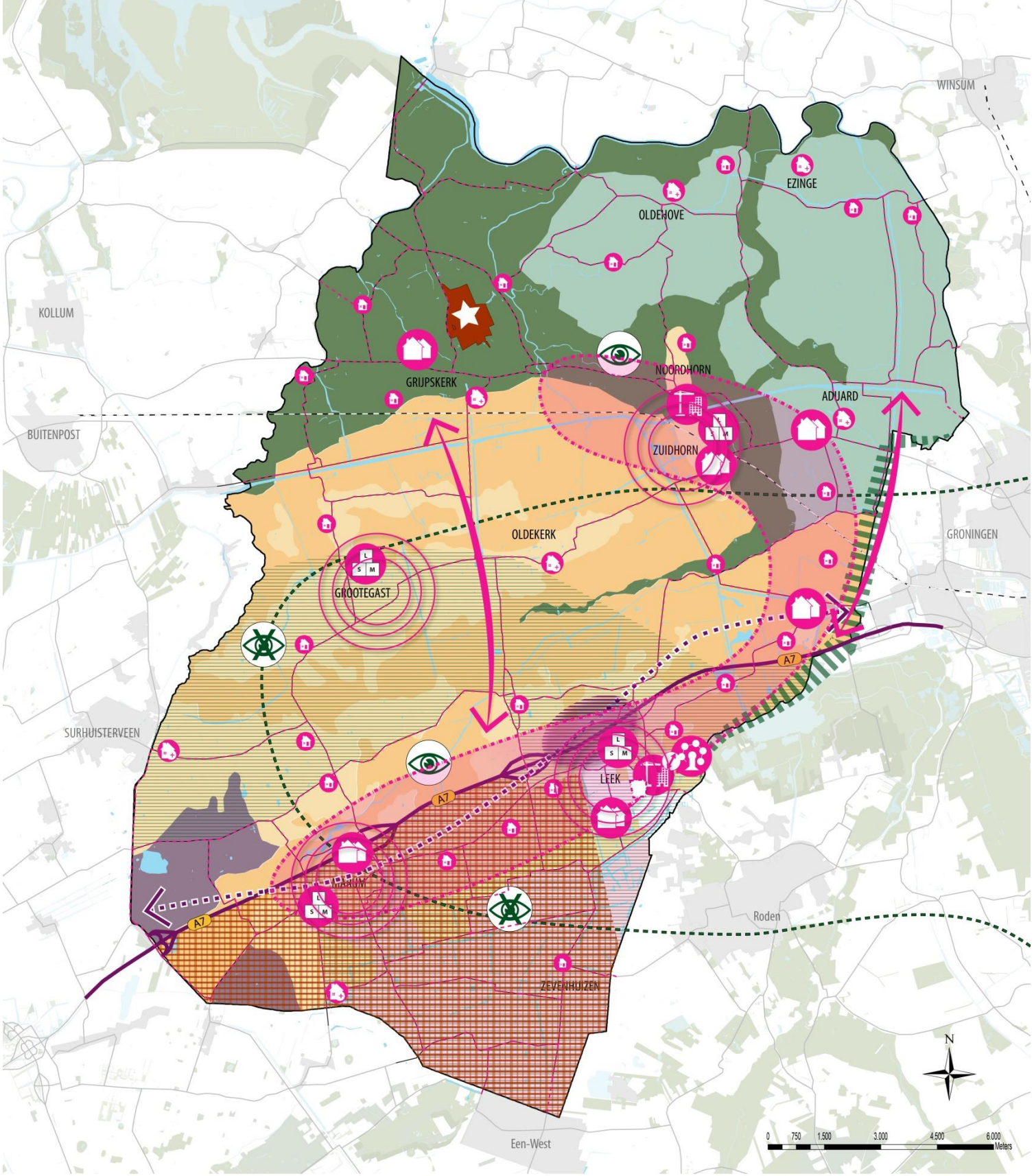
In alle dorpen investeren we in woonkwaliteit. Overal creëren we bij behoefte ruimte voor nieuwbouw en stimuleren we verbetering van bestaande woningen. Overal verwelkomen we lokale initiatieven op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid of recreatie. Om te beoordelen of initiatieven meerwaarde hebben, kijken we als gemeente naar het dorp én naar de omliggende dorpen: worden zij er samen sterker van? Net als voor de basisdorpen, geldt voor de woondorpen ook dat we denken en werken in netwerken van dorpen die samen voorzieningen bieden en bewoners behouden en aantrekken.

Investeren in netwerken van dorpen (Bron: Woonvisie)

Werken

Bij de woondorpen realiseren we geen plannen voor nieuwe lokale bedrijventerreinen; vestiging van bedrijven faciliteren we graag op andere plekken in de gemeente. Met het oog op het behoud van de leefbaarheid zijn ruime mogelijkheden voor beroep en werk aan huis erg belangrijk. We faciliteren dit via regelgeving en een goede digitale bereikbaarheid.

Ondergrond: landschapstypen

- Dijkenlandschap
- Heide-ontginningslandschap
- Veenkoloniaallandschap
- Wegdorpenlandschap met houtsingels
- Wegdorpenlandschap op laagveen
- Wierdenlandschap

Ondergrond: gebouwde omgeving

- Plaatsen
- Water
- Spoor
- Infrastructuur

'Een toekomstbestendig Westerkwartier voor jong en oud'

- Transformatiegebied opwek duurzame energie
- Potentiële locatie grootschalige opwek duurzame energie
- Zoekgebied bosaanplant voor productie en voedsel

'Verbonden met de omgeving, verbonden met elkaar'

- Behouden openheid
- Behouden beslotenheid
- Behoud contrast stad - platteland
- Project Groeningen

'Een bedrijvig Westerkwartier in een sterke regio'

- A7 economische groeizone
- Zoekgebied realisatie Lelylijn

'Een gastvrije, aantrekkelijke niet-stedelijke woongemeente'

- Accent woningbouwopgave
- Verticaal bouwen
- Versterken fysieke verbindingen
- Versterken noord-zuid verbindingen
- Ontwikkeling via bereikbaarheidsassen
- Versterken relatie tussen voorzieningenkernen
- Transformatie Industriepark Leek
- Voorzieningendorp
- Basisdorp
- Woondorp
- Versterken recreatief aanbod Nienoord
- Versterken verbinding Nienoord en centrum Leek

Gemeente Westerkwartier

3 Idee

In deze Omgevingsvisie leest u onze koers voor onze gemeente voor de komende 20 jaar. U treft hierin aan wat we belangrijk vinden, wat onze ambities zijn en waar we aan gaan werken. Dat kunnen we als gemeente niet alleen. Initiatieven komen immers lang niet altijd bij de gemeente vandaan. Integendeel, veel vaker zijn het onze ondernemers, inwoners en partners die met goede plannen rondlopen.

Heeft u een goed idee? Als daarmee uw wens en onze ambities verder worden gebracht, mag u rekenen op een open houding! In hoofdstuk 1 van deze Omgevingsvisie leest u daar meer over.

Hieronder vindt u een stappenplan. Het stappenplan helpt u bij het lezen van deze Omgevingsvisie en bij het vormgeven van uw idee en het gesprek met ons. In dat gesprek kijken we dan verder wat er kan en hoe uw plannen realiteit kunnen worden.

3.1 Stappenplan

U ziet hier welke stappen u kunt zetten voor het realiseren van uw plan. Ook laat het zien waarvoor en wanneer u de gemeente om hulp kunt vragen. Mocht u tijdens het doorlopen van dit stappenplan ergens tegenaan lopen, laat dit dan gerust aan ons weten.

Stap 1: Past uw plan in het bestemmingsplan/Omgevingsplan?

Kijk altijd eerst in het bestemmingsplan (of later: Omgevingsplan). Ga daarvoor naar de website www.ruimtelijkeplannen.nl en zoek de locatie van uw plan. U leest daar heel concreet wat u mag bouwen en hoe u gronden of gebouwen mag gebruiken. Ook ziet u daar in welke gevallen u een vergunning nodig heeft.
En goed nieuws: als uw plan past binnen het bestemmingsplan/Omgevingsplan, is verdere toetsing aan de Omgevingsvisie niet nodig! U kunt dan contact opnemen met de gemeente over uw plan en wat u precies moet indienen.

De conclusie kan ook zijn dat uw plan niet past binnen de regels van het bestemmingsplan/Omgevingsplan. Ga dan door naar stap 2.

Stap 2: Waar wilt u uw plan realiseren?

2a Buiten een dorp

a. Zoek allereerst in hoofdstuk 2 van deze Omgevingsvisie het gebiedskompas dat hoort bij de locatie van uw plan. In het gebiedskompas leest u onze ambities en keuzes voor dat gebied.
b. Laat daarna het lijstje met waarden van dat gebied op u inwerken. Het behouden en herstellen van onze waarden en kwaliteiten vinden we namelijk erg belangrijk. U kunt bij het maken van uw plan rekening houden met deze waarden en kwaliteiten en deze ook gebruiken als inspiratie. In het gebiedskompas leest u vervolgens onze ambities en keuzes voor dat gebied.
c. Ga vervolgens verder naar stap 3.

2b In een dorp

a. Zoek allereerst in hoofdstuk 2 van deze Omgevingsvisie het gebiedskompas dat hoort bij de locatie van uw plan. In het gebiedskompas leest u onze ambities en keuzes voor dat gebied.

b. Zoek vervolgens in onderstaande lijst of op de kaart het dorp waar u uw plan wilt realiseren en noteer het type dorp.

Plaats	Type dorp	Deelgebied Omgevingsvisie
Grootegast	wegdorp	voorzieningenkernen
Leek	ontginningsdorp	voorzieningenkernen
Marum	wegdorp	voorzieningenkernen
Zuidhorn	wegdorp	voorzieningenkernen
Boerakker	wegdorp	woondorpen
Briltil	kruisdorp	woondorpen
Den Ham	dijkdorp	woondorpen
Den Horn	dijkdorp	woondorpen
Doezum	dijkdorp	woondorpen
Enumatil	kruisdorp	woondorpen
Feerwerd	wierdedorp	woondorpen
Garnwerd	wierdedorp	woondorpen
Jonkersvaart	ontginningsdorp	woondorp [p.5]
Kommerzijl	kruisdorp	woondorpen
Kornhorn	wegdorp	woondorpen
Lauwerzijl	kruisdorp	woondorpen
Lettelbert	wegdorp	woondorpen
Lucaswolde	wegdorp	woondorpen
Lutjegast	wegdorp	woondorpen
Midwolde	wegdorp	woondorpen
Niebert	wegdorp	woondorpen
Niehove	wierdedorp	woondorpen
Niezijl	kruisdorp	woondorpen
Noordhorn	wegdorp	woondorpen
Noordwijk	wegdorp	woondorpen
Nuis	wegdorp	woondorpen
Oldekerk-Niekerk	wegdorp	woondorpen
Oostwold	wegdorp	woondorpen
Pieterzijl	kruisdorp	woondorpen
Saaksum	wierdedorp	woondorpen
Sebaldeburen	wegdorp	woondorpen
Tolbert	wegdorp	woondorpen
Visvliet	kruisdorp	woondorpen
Aduard	kruisdorp	basisdorpen
De Wilp	ontginningsdorp	basisdorp [p.5]
Ezinge	wierdedorp	basisdorpen
Grijpskerk	dijkdorp	basisdorpen
Niekerk	wegdorp	basisdorpen
Oldehove	kruisdorp	basisdorpen
Opende	wegdorp	basisdorpen
Zevenhuizen	ontginningsdorp	basisdorpen

c. Open vervolgens het document 'Dorpen in Groningen'. In dat document worden alle typen dorpen (wegdorp, ontginningsdorp, kruisdorp, wierdendorp, dijkdorp) beschreven. Zoek het door u genoteerde type dorp en vorm u een beeld van de kernmerken en kwaliteiten van uw dorp. Kijkt u

ook eens naar de tips en koppelkansen die in 'Dorpen in Groningen' worden genoemd. Wellicht kunnen ze u helpen en inspireren!

d. Ga vervolgens naar vraag 3.

Vraag 3: Uitwerken van uw plan

a. Gebruik de informatie uit vraag 2 om uw plan nog sterker te maken.
b. Voor grote plannen waarbij sprake is van ontwikkelen van een groot gebied gelden aanvullende aandachtspunten die rekening houden met het water- en bodemsysteem, gezondheid, biodiversiteit, inpassing en koppelkansen.
c. Geeft het gebiedskompas toch onvoldoende houvast? Kijk dan in hoofdstuk 1 van deze Omgevingsvisie. Past uw plan bij de algemene ambities en opgaven die we daar hebben beschreven? Dan gaan we graag met u in gesprek!

Stap 4: Participatie

Wij vinden het belangrijk dat u in een vroeg stadium in gesprek gaat met uw buren of andere omwonenden. Dat kan in deze stap, maar mag uiteraard ook al eerder! Vroegtijdig overleg biedt namelijk mogelijkheden om rekening te houden met wensen, ideeën en belangen van omwonenden. De reacties van buren en omwonenden kunt u gebruiken om uw plan verder te detailleren. We zien daarbij voor onszelf geen rol, maar helpen graag met een aantal praktische tips. Wij werken dit verder uit in ons participatiebeleid.

Stap 5: De Omgevingstafel

Heeft u een goed beeld van uw plan en hoe het aan kan sluiten bij onze Omgevingsvisie? Maak dan een afspraak met ons. We richten een zogenaamde Omgevingstafel in. Aan die Omgevingstafel kijken we samen welke stappen nog nodig zijn om een vergunning te krijgen.

3.2 Let op!

Bij dit stappenplan hoort wel een waarschuwing. Onze Omgevingsvisie is naast onze bestemmingsplannen/omgevingsplan een belangrijk vertrekpunt voor het toetsen van uw plan. Natuurlijk hopen we dat u voldoende aanknopingspunten ziet voor uw plan. Echter, op enig moment moet uw plan ook worden getoetst aan beleid- en wetgeving van hogere overheden. Denk bijvoorbeeld aan de Omgevingsverordening van de provincie, of wetgeving op het gebied van natuur, stikstof, milieu, etc.…

Om uw plan echt uit te kunnen voeren en zal uw plan ook rekening moeten houden met de geldende wet- en regelgeving die van toepassing is voor uw plan

Aan de Omgevingstafel (stap 5) kunnen we een goede inschatting maken van de haalbaarheid binnen de bestaande wet- en regelgeving van het Rijk, provincie of waterschappen.

4 Uitvoering en monitoring

4.1 Werken in een beleidscyclus

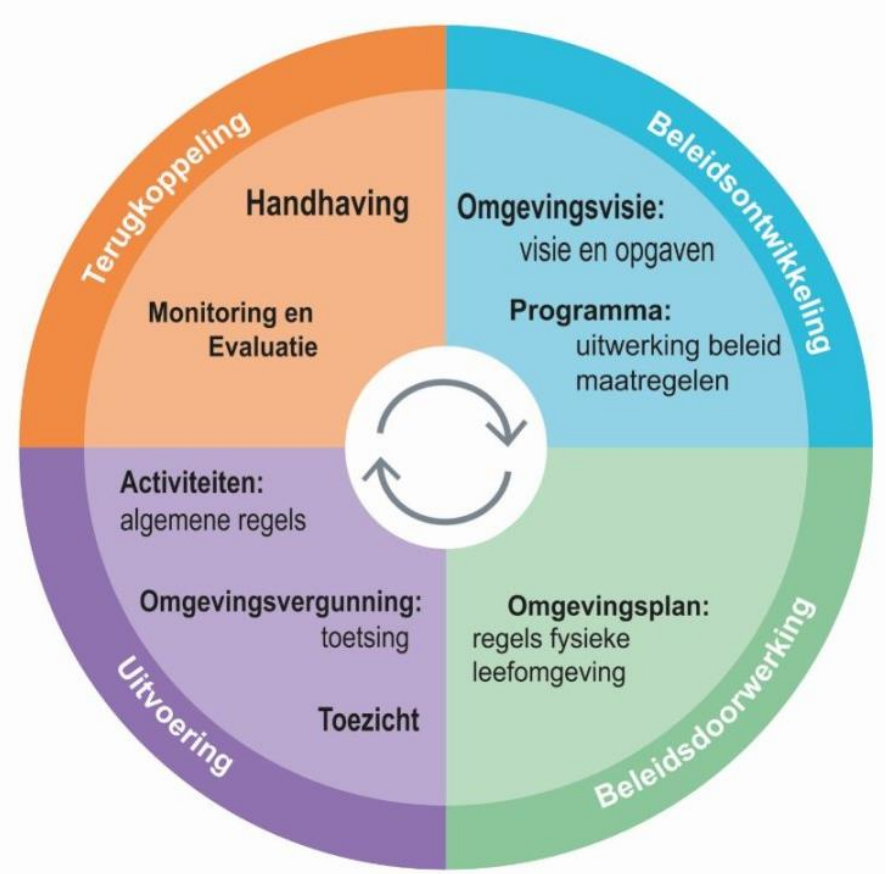
Als de Omgevingswet van kracht is, gaan we op een andere manier plannen maken dan we daarvoor deden. Straks zijn er geen bestemmingsplannen en structuurvisies meer met een vaste looptijd. We gaan denken en werken in een beleidscyclus. Deze cyclus staat nooit stil. Daardoor kunnen we onze plannen steeds aanpassen aan actuele vragen. Hieronder hebben we een plaatje opgenomen van de beleidscyclus. De beleidscyclus start met de Omgevingsvisie. De cyclus start namelijk bij ambities en wensen. Die vertalen we in programma's, in het Omgevingsplan en uiteindelijk in de vergunningverlening.

4.2 Monitoring van de Omgevingsvisie

De insteek van de Omgevingswet is dat beleidsstukken steeds actueel zijn en worden bijgesteld. Ook de Omgevingsvisie moet altijd 'bij de tijd' zijn. Daarom monitoren we tussentijds de Omgevingsvisie en passen deze zo nodig aan. Dat doen we door iedere vier jaar een nieuwe leefomgevingsfoto (zie onderdeel 5) te maken. Door de leefomgevingsfoto's vervolgens over elkaar te leggen krijgen we een goed beeld van de veranderingen in de leefomgeving. Daardoor kunnen we zien waar we op koers liggen om onze ambities te realiseren. Ook zien we dan waar aanvullende acties nodig zijn. Door die vierjaarlijkse leefomgevingsfoto gaat de beleidscyclus draaien. Overigens, als we tussendoor met een belangrijke, soms onverwachte, ontwikkeling te maken krijgen, kan het zijn dat we al eerder ons beleid willen bijstellen.

Wat we ook erg belangrijk vinden is het gebruik (en het gebruiksgemak) van de Omgevingsvisie door en voor onze inwoners en ondernemers. Ook dat zullen we monitoren en de Omgevingsvisie (indien nodig) daarop aanpassen en aanvullen.

De beleidscyclus van de Omgevingswet

4.3 Samenhang tussen Omgevingsvisie, Programma's en Omgevingsplan

Omgevingsvisie

De juridische status van een Omgevingsvisie is op elk niveau zelfbindend voor de bestuurslaag die het heeft opgesteld en waarvoor het is opgesteld. De Omgevingsvisie bevat dan ook geen directe werkende regels voor inwoners en ondernemers; regels nemen we op in het Omgevingsplan. De Omgevingsvisie is daarmee in bepaalde mate sturend bij het op- en vaststellen van een omgevingsplan. Concreet betekent dit dat het omgevingsplan in overeenstemming moet zijn met het gemeentelijk beleid (zoals opgenomen in de Omgevingsvisie), tenzij daar in een bepaald geval gemotiveerd van wordt afgeweken.

Omgevingsplan

Het Omgevingsplan is de opvolger van het bestemmingsplan. In het Omgevingsplan leggen we de bestaande situatie en de bestaande waarden vast. In het Omgevingsplan geven we ook regels voor bijvoorbeeld wat u mag bouwen. Ook vindt u in het Omgevingsplan regels over het gebruik van gronden en gebouwen. We zorgen dat het Omgevingsplan een uitwerking is van deze Omgevingsvisie. Deze omgevingsvisie geeft een belangrijke basis door met gemeentebrede keuzes en de gebiedskompassen.

Het Omgevingsplan is er nog niet. Als de Omgevingswet ingaat (in juli 2022), worden de bestaande bestemmingsplannen samengevoegd en omgedoopt tot het 'tijdelijke

gemeentelijk Omgevingsplan'. De gemeente heeft daarna tot 2029 om een Omgevingsplan te maken dat aan alle eisen voldoet.

Programma's

In deze Omgevingsvisie leest u over onze ambities. Om ambities om te zetten in tastbare resultaten gebruiken we straks het instrument 'Programma'. Willen we het ergens schoner, donkerder, mooier, stiller of gezonder? Dan geven we in een Programma aan hoe we dat doel bereiken en waarmee dat wordt gemeten. Programma's kunnen ook speciaal voor een gebied worden gemaakt, bijvoorbeeld omdat er een verzameling van opgaven is voor dat gebied.

Het is denkbaar dat we als vervolg op deze Omgevingsvisie een of meerdere Programma's gaan opstellen. Op termijn willen we al ons sectorale beleid 'Omgevingswet-proef' maken. Dat doen we:

1. door de strategische componenten uit het sectorale beleid te verwerken in de Omgevingsvisie;
2. door de uitvoeringsaspecten uit het sectorale beleid onder te brengen in Programma's.

4.4 Samenhang met milieubeginselen

In de Omgevingswet staat dat de Omgevingsvisie moet laten zien hoe we als gemeente omgaan met de vier milieubeginselen die in Europees verband zijn vastgelegd. Dit zijn afspraken over de manier waarop we zorgen voor ons milieu. Er zijn vier regels. Deze regels worden de vier milieubeginselen genoemd. Onze Omgevingsvisie respecteert de vier beginselen:

1. **Het voorzorgsbeginsel**. Dit betekent dat we activiteiten voorkomen waarvan we verwachten dat ze negatief zijn voor het milieu.
2. **Het beginsel van preventief handelen**. We proberen milieuvervuiling zoveel mogelijk te voorkomen. Dit betekent dat we vooraf maatregelen nemen om een negatief gevolg van een activiteit te voorkomen. Denk aan de inzet van de beste technieken zodat er geen luchtvervuiling ontstaat. Dit doen we overigens nu ook al.
3. **Het beginsel van bestrijding aan de bron**. Dit betekent dat we bij een negatief gevolg als eerste kijken of er iets bij of in de directe omgeving van de activiteit zelf kan worden veranderd. Bijvoorbeeld door vuile lucht af te vangen of door geluiddempende maatregelen bij het bedrijf zelf toe te passen.
4. **Het beginsel de vervuiler betaalt**. Dit betekent dat degene die de activiteit uitvoert ook moet betalen voor het voorkomen of opruimen van de negatieve gevolgen.

4.5 Effecten op het milieu

Om de gevolgen voor het milieu in beeld te brengen, worden zogenaamde milieueffectrapportages (MER) opgesteld. Voor deze Omgevingsvisie is geen milieueffectrapportage (MER) gemaakt. Deze visie bouwt namelijk verder op bestaand sectoraal beleid. Er worden geen nieuwe concrete locaties voor ruimtelijke ontwikkelingen aangewezen, die niet ook al in eerder beleid werden aangewezen. Er

zijn op dit moment ook geen aanwijsbare m.e.r.-(beoordelings)plichtige besluiten opgenomen of te verwachten.
De ambities uit de Omgevingsvisie zijn daarnaast ook nog abstract. Daardoor zijn de milieueffecten daarvan nu niet nauwkeurig in te schatten. We werken de ambities uit in het omgevingsplan of in programma's of als dat nodig mocht zijn. Dan zullen we zo nodig ook een MER maken.

4.6 Samenhang met de Wet voorkeursrecht

Als gemeente kunnen we een zogenaamd 'voorkeursrecht' vestigen op gronden van anderen. Besluit een eigenaar tot verkoop dan wordt die grond eerst aan de gemeente aangeboden. De gemeente mag de grond daardoor als eerste aankopen. Hiermee kan de gemeente ervoor zorgen dat bepaalde gronden een functie krijgen die de gemeente in de Omgevingsvisie voor ogen heeft. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het mogelijk maken van woningbouw op nu nog agrarische grond.
In deze Omgevingsvisie wijzen we geen concrete locaties aan voor een functieverandering. Mochten we als gemeente een voorkeursrecht willen vestigen, maken we dat eerst concreet in een programma of laten we dat blijken uit het Omgevingsplan.

4.7 Kostenverhaal

In artikel 13.22 van de Omgevingswet is aangegeven dat het college van burgemeester en wethouders in een overeenkomst bepalingen kunnen opnemen over financiële bijdragen voor ontwikkelingen van een gebied op basis van een Omgevingsvisie of programma.

Bovenplanse verevening

Door bovenplanse verevening ontstaat de mogelijkheid om tekorten op de ene locatie te verrekenen met overschotten op een andere locatie. Het is daarbij wel verplicht een fonds in te stellen (of gebruik te maken van bestaande fondsen). Zonder een Omgevingsvisie is kostenverhaal van bovenplanse kosten niet mogelijk.
In deze Omgevingsvisie is het nog niet mogelijk om bovenplanse verevening toe te passen omdat de visie daarvoor te abstract is en daarvoor geen basis biedt. Als dit verder wordt uitgewerkt, dan zal de Omgevingsvisie op dit punt worden aangevuld.

Financiële bijdrage aan ruimtelijke ontwikkelingen

Wanneer een grondeigenaar de gemeente verzoekt om de functie van zijn grond te wijzigen, dan mag de gemeente haar medewerking afhankelijk stellen van de mate waarin deze eigenaar bereid is een bijdrage te leveren aan de kosten voor ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn bijvoorbeeld, waterberging, natuur en recreatie, de opwek van hernieuwbare energie en investeringen in het landschap.

De gemeente Westerkwartier pleegt al sinds jaar en dag investeringen die bijdragen aan een algemene verbetering van kwaliteiten op het gebied van de wonen, leefbaarheid, voorzieningen, werken en recreatie. Concreet betreft het bijvoorbeeld investeringen gericht op:

1. de belevingskwaliteit van de woonomgeving (uitzicht, groen, water, landschap en de inrichting van de openbare ruimte);
2. de functionele kwaliteiten van de woonomgeving (parkeren, sporten, spelen, wandelen, bereikbaarheid en basisvoorzieningen);
3. de sociale kwaliteiten van de woonomgeving (sociale veiligheid, buurtcontact en het verminderen van overlast);
4. de bereikbaarheid van woningen, voorzieningen en bedrijvigheid voor inwoners, ondernemers en toeristen;
5. het imago, de uitstraling en de aantrekkelijkheid van Westerkwartier als recreatiegemeente, waardoor toeristen verleid worden om langer te verblijven en bestedingen te verrichten.

Deze investeringen hebben een positieve uitwerking op de waarde van bestaand, maar ook op de marktwaarde van nieuw te realiseren, onroerend goed. De gemeente vindt het daarom gerechtvaardigd om bij het aangaan van een anterieure overeenkomst inzake de grondexploitatie, ook een financiële bijdrage te vragen ten behoeve van deze gemeentelijke investeringen. Het is mogelijk om de bijdrage in te zetten om de landschappelijke uitstraling te versterken. Andere bestedingsdoelen dan fysieke, maatschappelijke voorzieningen zijn echter ook denkbaar.

4.8 Uitvoeringsagenda

In deze Omgevingsvisie hebben we op papier de koers voor onze gemeente uitgezet. Maar natuurlijk willen we dat de visie straks ook in de praktijk wordt uitgevoerd. Alleen dan worden onze ambities immers werkelijkheid! Een uitvoeringsparagraaf is een verplicht onderdeel van de omgevingsvisie. De gemeente moet in de uitvoeringsparagraaf aangeven op welke manier de visie wordt gerealiseerd.

Hieronder hebben we een overzicht opgenomen van de projecten die in deze Omgevingsvisie worden benoemd. In dat overzicht hebben we per project aangegeven hoe we die denken uit te voeren. Ook de rol van de gemeente komt daarbij aan bod.
De uitvoeringsagenda is een dynamisch onderdeel van de Omgevingsvisie en kan worden aangepast en aangevuld.

Ambitie 1 – verbonden met de omgeving, verbonden met elkaar		
Acties / doelen	**Termijn**	**Realisatie**
Realisatie snel internet en 5G	Kort	Als gemeente onderschrijven we het belang. Realisatie zien we echter primair plaatsvinden door de markt.
Voorzieningen in wijken voor opvang van mensen met psychische kwetsbaarheid	Kort	We faciliteren deze ontwikkeling via regelgeving (in het Omgevingsplan). Initiatieven komen vanuit de samenleving. Draagvlak in de omgeving vinden we belangrijk.
Een gezond Westerkwartier	Kort Middellang	Bij ingrepen in de openbare ruimte, benutten we kansen om een stimulerende en uitdagende leefomgeving te creëren. Via campagnes en voorlichting werken aan een gezonde gemeente.
Een ontmoetingsplaats in ieder dorp	Kort Middellang	Behoud van bestaande ontmoetingsplekken. Omdat in ieder dorp andere wensen en mogelijkheden spelen, willen we in overleg met de dorpen komen tot maatwerk.
Nieuwe functies op vrijkomende agrarische locaties	Doorlopend	De gemeente faciliteert met ruime regels. Initiatieven komen vanuit de samenleving.
Werken aan een inclusieve samenleving waarin iedereen meedoet	Middellang	De gemeente heeft voornamelijk een stimulerende en faciliterende rol.
Verbeteren van fietsverbindingen	Middellang	De gemeente heeft voornamelijk een stimulerende en faciliterende rol. [L.6]
Volwaardig aanbod van voorzieningen en clustering voorzieningen in centrumdorpen	Middellang Middellang	Als het gaat om publieke voorzieningen zoals onderwijs(huisvesting) hebben en nemen we als gemeente onze verantwoordelijkheid. Wat betreft de clustering van voorzieningen zien we onszelf als initiatiefnemer waarbij we faciliteren via regels.

Ambitie 2 – Een toekomstbestendig Westerkwartier voor jong en oud		
Acties / doelen	**Termijn**	**Realisatie**
Lokale initiatieven rond verduurzaming	Kort	Meedenken en ondersteunen van initiatieven. We zien voor onszelf een faciliterende rol. Initiatieven komen vanuit de samenleving.
Aanpassen aan effecten van klimaatverandering	Kort Middellang Middellang	Het geven van voorlichting en ondersteunen van maatschappelijke initiatieven. Ondersteunen en faciliteren van projecten die klimaatadaptie als (neven)doel hebben. Het als gemeente zelf nemen van klimaat-adaptieve maatregelen bij de inrichting van het openbaar gebied.
Opbouwen regionale voedselinfrastructuur / transformatie van de landbouw	Kort Middellang	Via voorlichting werken aan bewustwording voor duurzamer geproduceerd voedsel. Samen met de landbouwsector zoeken naar verdienmodellen en bij het Westerkwartier passende bedrijfsstrategieën.
Een aardgasvrij bebouwde omgeving	Lang (2050)	Via uitvoering van de Transitievisie Warmte.
Bosaanplant ten behoeve van voedselproductie	Lang	We bieden hiervoor ruimte in onze regelgeving in het zuidelijk westerkwartier. Realisatie vindt plaats door hogere overheden, marktpartijen en terreinbeherende

		instanties.
Vervolg geven aan RES	Lang	Ontwikkelen ruimtelijke visie voor inpassing wind- en zonneparken met onze RES-partners.
Gebiedstransformatie Heide en Veenontginningslandschap	Lang	Als eerste stap voeren we een nadere studie uit naar dit gebied en mogelijke transformatierichtingen.

Ambitie 3 - Een bedrijvig en innovatief Westerkwartier in een sterke regio		
Acties / doelen	**Termijn**	**Realisatie**
Werken aan een circulaire economie	Kort Lang	We onderzoeken de mogelijkheid om regels te stellen in het Omgevingsplan. Via voorlichting en het leggen van nadruk op klimaatbewust omgaan met [d.4] grondstoffen en afval (Stimuleren afval scheiden en verminderen afval).
Behouden en versterken van bedrijvigheid	Middellang	Realisatie via het bieden van locaties voor nieuwvestiging (primair in de A7-groeizone) en ruimte voor uitbreiding van bestaande bedrijven. Als gemeente scheppen we de randvoorwaarden. Concrete initiatieven komen van de markt.
Ontwikkelen van innovatiewerkplaatsen	Middellang	Als gemeente zien we voor onszelf een rol van aanjager en facilitator in het verbinden van partijen. Ook kunnen we ondersteunen in het beschikbaar stellen van locaties/gebouwen.
WesterKwartier Paardenkwartier	Middellang	We ondersteunen deze ontwikkeling primair via regelgeving (in het Omgevingsplan). Initiatieven komen vanuit de markt.
Werken aan compacte winkelcentra	Middellang	Als gemeente sturen we via onze bestemmingsplannen (later: Omgevinsplan). Daadwerkelijke invulling is aan winkeliers/ondernemers.

Ambitie 4 - Een gastvrije, aantrekkelijke niet-stedelijke woongemeente		
Acties / doelen	**Termijn**	**Realisatie**
Gebiedstraject NAM-locatie Grijpskerk	Kort	Als gemeente faciliteren en participeren we in het proces.
Onderzoek deelmobiliteit	Kort	Wij nemen het initiatief voor het uitvoeren van dit onderzoek.
Een passende woning voor iedereen	Kort Kort Middellang Middellang	Afronden Oostindie en Oostergast. Verdere groei concentreren in voorzieningenkernen en daarna in basisdorpen. Meewerken aan vernieuwende woonconcept. Deze faciliteren we via onze regelgeving. Inbreiding voor uitbreiding. We stellen per dorp een woonplan [amtbshalve 4] op. Transformatie Industriepark Leek (via Masterplan).
Behouden aantrekkelijke leefomgeving	Doorlopend	Via betrokkenheid inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners [d.4] Via vergunningverlening, handhaving en toezicht
Groei en ontwikkeling recreatie en toerisme	Kort	Samen met relevante partners gaan we aan de slag met het uitvoeren van de 'Visie recreatie en toerisme'.

		Als gemeente faciliteren we met onze regelgeving. Concrete initiatieven komen uit de markt.

Verbeteren noord-zuidverbindingen	Middellang	Voor de realisatie zijn we afhankelijk van (externe) middelen nodig. We blijven noodzaak en meerwaarde agenderen.
Verbeteren aanbod Nienoord	Middellang	Samen met ondernemers op Nienoord en in het centrum van Leek gaan we hiermee aan de slag.
Werken aan leefbare dorpen	Kort Middellang Doorlopend	We stimuleren initiatieven vanuit de dorpen We geven waar mogelijk samen met de dorpen invulling en uitvoering aan de Dorpsvisies. Via maatwerk faciliteren we woningbouw om te voorzien in lokale behoeft.

5 Achtergrond

5.1 Het proces

De Omgevingsvisie is een product van onze samenleving. We hebben daarom samen met onze inwoners, ondernemers, betrokkenen en experts gebouwd aan deze Omgevingsvisie. Dat bouwen gebeurde in verband met Corona, uitsluitend langs digitale weg. Het proces bestaat uit vier stappen.

Stap 1 – Analyse- en Waardendocument

Het proces van de Omgevingsvisie is in januari 2020 gestart. We begonnen met het in beeld brengen van onze gemeente. Wat maakt onze gemeente bijzonder? Waarin onderscheiden we ons? Wat is ons verhaal? We haalden informatie op via:

- Een analyse van verschillende aspecten van de fysieke leefomgeving;
- Een enquête onder de inwoners (met tevens de mogelijkheid om een antwoordformulier in te sturen);
- Een analyse van ons bestaand beleid;
- Diverse gesprekken met interne en externe experts.
- Een wedstrijd onder basisschoolleerlingen met als thema: 'hoe moet jouw woonomgeving eruit komen te zien'?

De bevindingen hebben we neergelegd het Analyse- en Waardendocument. Over dat document is een consultatieronde gehouden met Dorpsbelangen, een klankbordgroep bestaande uit geïnteresseerde inwoners en belangenorganisaties door document per email toe te zenden voor schriftelijke reactie.

Het aangevulde document vormde het vertrekpunt voor de vervolggesprekken met inwoners, raad, college en (opnieuw) de interne en externe experts.

Stap 2 – Toekomstscenario's

Tijdens het goedbezochte online Omgevingsfestival konden inwoners en belanghebbenden meedenken over vier mogelijke de toekomstbeelden:

- De beste woongemeente van Nederland
- Klimaatneutraal en aangepast aan de klimaatverandering
- Ons landschap boven alles
- Economisch toonaangevend in het Noorden

Aan de hand van vragen en stellingen maakten we ieder toekomstbeeld zo concreet mogelijk. Ook verkenden we de gevolgen voor natuur, landschap, onze infrastructuur, economie en wat de toekomstbeelden kunnen betekenen voor onze gezondheid en welzijn

Tijdens het omgevingsfestival werd live meegetekend met het gesprek. Hieronder een voorbeeld. Van alle gesprekken werd een getekend verslag gemaakt.

Uitwerking Toekomstscenario 'de beste woongemeente van Nederland'

Stap 3 – Omgevingsvisie

De tekeningen van de 4 toekomstscenario's en het Analyse- en Waardendocument vormen vervolgens de basis voor het opstellen van de concept-omgevingsvisie. Over de ruwbouw hebben gesprekken plaatsgevonden met een brede vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie, een aantal geïnteresseerde inwoners (Klankbordgroep) en een selectie van maatschappelijke partners. De verkregen input is verwerkt in de voorliggende Omgevingsvisie.

Stap 4 – Procedure en vaststelling

Na het hierboven beschreven proces legde het college van burgemeester en wethouders de ontwerp-omgevingsvisie 6 weken ter inzage van woensdag 3 november tot en met dinsdag 14 december 2021. Tijdens deze periode kon een ieder zienswijze indienen. Via een gerichte uitnodiging per email werden overlegpartners, dorpsbelangenorganisaties, de klankbordgroep en de deelnemers aan de stakeholdersbijeenkomsten geattendeerd op de ter inzage legging.

Op 23 november werd een informele online informatie-avond gehouden voor iedereen die geïnteresseerd was in de ontwerp-Omgevingsvisie. Doel van deze avond was vooral de omgevingsvisie te presenteren en antwoorden te geven op informatieve vragen om zo de omgevingsvisie te verduidelijken.

De binnengekomen zienswijzen zijn behandeld in een separate Nota zienswijzen en ambtshalve aanpassingen. [ambtshalve aanpassing]

5.2 Gebruikte informatie

We hebben bij het maken van de Omgevingsvisie gebruik gemaakt van veel informatie die al in eerdere fasen van het proces is verzameld. Het gaat om de volgende onderdelen:

5.2.1 Leefomgevingsfoto

De Leefomgevingsfoto kunt u (telkens onder het kopje 'Hoe staan we ervoor?') vinden in hoofdstuk 2 van het Analyse- en Waardendocument.

5.2.2 Trends en ontwikkelingen

De relevante trends en ontwikkelingen vindt u (onder het kopje 'Wat staat ons te wachten?) eveneens in hoofdstuk 2 van het Analyse- en Waardendocument.

5.3 Relatie met bestaand beleid

De ambities die in onze Omgevingsvisie zijn opgenomen, hebben een relatie met beleid van hogere overheden en ons eigen, bestaande, sectorale beleid. In deze paragraaf geven we daarvan een overzicht.

5.3.1 Relatie met de opgaven vanuit hogere overheden

Nederland staat de komende tijd voor een aantal grote opgaven. Omdat die opgaven zich niet beperken tot de grenzen van een gemeente of regio, hebben het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen afgesproken om – middels het Interbestuurlijk Programma (IBP) – samen tien grote maatschappelijke opgaven aan te pakken. Van die tien maatschappelijke opgaven hebben zes een duidelijke link naar fysieke leefomgeving:

1. Samen aan de slag voor het klimaat
2. Toekomstbestendig wonen
3. Regionale economie als versneller
4. Naar een vitaal platteland
5. Merkbaar beter in het sociaal domein (o.a. aanpak eenzaamheid)
6. Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving (o.a. aanpak ondermijningsgevoelige gebieden en het benutten van kansen door beter digitale bereikbaarheid)

Hieronder is een overzicht opgenomen van deze zes maatschappelijke opgaven en de wijze waarop Westerkwartier hier uitvoering aan geeft. Daarbij is tevens een link gelegd met de 4 integrale ambities uit de Omgevingsvisie.

1. Verbonden met de omgeving, verbonden met elkaar.
2. Een toekomstbestendig Westerkwartier voor jong en oud
3. Een bedrijvig en innovatief Westerkwartier in een sterke regio.
4. Een gastvrije, aantrekkelijke niet-stedelijke woongemeente.

Maatschappelijke opgave	Opgave uitgewerkt in:	Koppeling met ambities
1. Samen aan de slag voor het klimaat	Regionale Energiestrategie (RES), Warmtetransitievisie, Voedselakkoord	2, 3
2. Toekomstbestendig wonen	Woningbouwimpuls rijk	1, 2, 4
3. Regionale economie als versneller	Circulaire economie	2, 3
4. Naar een vitaal platteland		1, 2, 4
5. Merkbaar beter in het sociaal domein	Sportakkoord, Preventieakkoord	1, 2
6. Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving	Implementatieprogramma Omgevingswet, invulling 'ja, mits-benadering'	1, 2, 3, 4

5.3.2 Relatie met het provinciaal beleid

Het ruimtelijke beleid van de provincie is vastgelegd in de Provinciale Omgevingsvisie en bijbehorende Omgevingsverordening. Hierbij gaat het om gemeente-overstijgende belangen. Net als de gemeente werkt de provincie vanuit waarden en kwaliteiten: voor beide zijn de unieke waarden leidend voor ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. In de Omgevingsvisie van de provincie Groningen staat namelijk dit citaat: "*Kernwaarden van onze fysieke leefomgeving zijn karakteristiek, divers, schoon, stil. Dit resulteert ook in duisternis, ruim en open. Met ons beleid ontwikkelen, koesteren en beschermen we deze belangrijke waarden. Dit is met name ingebed in de domeinen natuur, landschap, milieu en ondergrond. Wij willen de parels van onze provincie ontwikkelen om deze ook door te kunnen geven aan volgende generaties. We vinden dat deze kwaliteiten in het bijzonder bij gebieden als het Lauwersmeer en de Waddenzee bescherming verdienen. Maar ook in gebieden waar meer ruimte is voor nieuwe (economische) ontwikkelingen, beschermen we de kernwaarden door steeds op zoek te gaan naar de goede balans tussen vernieuwing en behoud. Ontwikkeling en compensatie kunnen ons landschap en cultureel erfgoed een stap verder helpen. Die balans vinden we door te kiezen voor duurzaamheid.*"

De provincie formuleert twee hoofddoelen:

1. een duurzame economische structuur: concurrerend, bereikbaar en toekomstbestendig;
2. een duurzame, aantrekkelijke, leefbare en veilige leefomgeving in sterke steden en vitale dorpen, omgeven door een mooi landschap.

Bij de uitvoering van beide doelen staat duurzame ontwikkeling centraal in het handelen van de provincie. Dit gaat om de economische, sociale en ecologische domeinen, waarbij gekeken wordt naar effecten zowel in het nu als in de toekomst. Het gaat daarom ook om begrippen als houdbaar, leefbaar en rechtvaardig. Het provinciale beleid resulteert in een leefbare (people), aantrekkelijke en veilige (planet) en concurrerende en bereikbare (profit) provincie.

Deze strategische opgaven komen ook terug in de Westerkwartierse Omgevingsvisie. De conclusie luidt dan ook dat de Omgevingsvisies van gemeente en provincie op strategisch niveau goed op elkaar aansluiten. Ondanks het feit dat de provinciale Omgevingsvisie niet verplicht doorwerkt in onze Omgevingsvisie, is dat een fijne constatering.
Bij dit alles tevens de aantekening dat de provinciale Omgevingsvisie momenteel wordt geactualiseerd. Het ligt daarbij niet in de lijn der verwachting dat de hoofddoelen van het provinciale beleid fundamenteel zullen wijzigen.

De provinciale Omgevingsverordening bevat vervolgens de regels ter uitwerking van de provinciale Omgevingsvisie. Deze regels hebben een verplichte doorwerking naar gemeentelijke bestemmingsplannen en omgevingsplannen.

5.3.3 Relatie tussen Omgevingsvisie en overig gemeentelijk beleid

De Omgevingsvisie is het strategische document voor de fysieke leefomgeving waarin we al onze ambities op hoofdlijnen met elkaar afwegen, vanuit één overkoepelende langetermijnvisie. Er mag geen strijdigheid ontstaan tussen de

Omgevingsvisie en beleidsstukken die al bestaan of in ontwikkeling zijn. De ambities moeten naast elkaar realistisch zijn en bijdragen aan de langetermijnvisie. Op termijn integreren we de sectorale beleidsstukken in de Omgevingsvisie. Dat doen we:

- de strategische componenten uit het sectorale beleid te verwerken in de Omgevingsvisie
- de uitvoeringsaspecten uit het sectorale beleid onder te brengen in Programma's

Dit zal niet van vandaag op morgen gerealiseerd zijn. Tot die tijd vormen de Omgevingsvisie en het sectoraal beleid samen het regie- en afwegingskader waarmee de gemeente zorg draagt voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties, gericht op het versterken van de ruimtelijke kwaliteit, de leefbaarheid en de vitaliteit van de gemeente. Bij tegenstrijdigheden gaan de ambities uit deze Omgevingsvisie voor.

Hieronder is een overzicht weergegeven van de relevante sectorale beleidsdocumenten die naast de Omgevingsvisie blijven bestaan. In bijlage 4 is een beleidsanalyse opgenomen die we aan het begin van ons proces tot de Omgevingsvisie hebben opgesteld. Deze analyse hebben we gebruikt bij het afwegen en formuleren van onze ambities.

Ambitie	Sectoraal beleidsdocument/spoor
Verbonden met de Omgeving, verbonden met elkaar	• Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier • Archeologie en cultuurhistorie in de Westerkwartier-gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn • Houtsingelhoofdstructuur • Beheervisie Nienoord 2018-2028 • Visie Middag-Humsterland • Cultuurvisie Westerkwartier • Woonzorgvisie
Een toekomstbestendig Westerkwartier voor jong en oud	• Duurzaamheidsbeleid 2020 – 2025 • Voedselakkoord Westerkwartier • Sportakkoord • Visie Hernieuwbare Elektriciteit gemeente Westerkwartier • RES
Een bedrijvig en innovatief Westerkwartier in een sterke regio	• Detailhandelsvisie • Westerkwartier Paardenkwartier
Een gastvrije, aantrekkelijke niet-stedelijke woongemeente	• Woonvisie Westerkwartier 2020-2025 • Visie recreatie en toerisme gemeente Westerkwartier • Visie hoofdwegenstructuur (in ontwikkeling)

Van ons bestaande beleid hebben we een analyse en samenvatting gemaakt. Die beleidsanalyse is (onder het kopje 'Wat zegt ons huidige beleid?') opgenomen in hoofdstuk 2 van het Analyse- en Waardendocument.